

Ч. 3 (95) Р. XXIV

ВАН- ГАРД

журнал української молоді

АВАНґАРД

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

двомісячник видає Центральна Управа СУМ

AVANTGARDE

Revue des Jeunes, bi-mestriel
édité par le Comité Central
de l'Union de la Jeunesse
Ukrainienne en exil

VANGUARD

Official Press Organ
of the Ukrainian Youth
Association in exil
two-monthly

Редагус Колегія з членів Центральної Управи СУМ
Головний Редактор – Володимир Леник
Редакційне листування і матеріали надсилати на адресу
Редакції:

Адреса редакції:

Адреса адміністрації:

-AVANGARD-
8 München 2
Dachauerstr- 9/11
Tel. 555316

«AVANTGARDE»
72 Blvd. Charlemagne
1040 Bruxelles
Tél. 34.04.82.

Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ. Літературну частину зредаговано при співпраці Редакційного Гуртка Дружинників СУМ: О.Рожка, А.Гайдамаха, О.Братковський і Я.Добаш.

Фотооптичний склад: Міля СЕНИЧАК.

Графічне оформлення: мистець-маляр Омелян МАЗУРИК.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ «АВАНГАРДУ»

Країни	Одне число	Річно (6 чисел)
США	1.00 дол.	5.00 дол.
Канада	1.00 дол.	5.00 дол.
Англія	0.5.0 ф.ш.	1.5.0 ф.ш.
Австралія	0.75 дол.	3.75 дол.
Бельгія	30 б.фр.	150 б.фр.
Франція	3.00 ф.фр.	15.00 ф.фр.
Німеччина	2.50 НМ.	12.50 НМ.
Австрія	15.00 шіл.	75.00 шіл.
Аргентина	100 пезо	500 пезо
Бразилія	1.00 н.круз.	5.00 н.круз.
Парагвай	50 гвар.	250 гвар.

СУМ НА ІСПИТІ ІСТОРИЇ

(ОК) Сорок років тому (березень-червень 1930 р.), в тодішній столиці Української Советської Соціалістичної Республіки – Харкові, відбувся відкритий процес проти провідних членів Спілки Визволення України і Спілки Української Молоді. СВУ очолював академік Сергій Єфремов, а СУМ – Микола Павлушков, студент Київського університету, племінник С.Єфремова. Разом з ними засіли на лаві підсудних визначні діячі української культури, науки, церкви та студенти, разом 45 осіб, що творили провід обидвох організацій.

Окупантові України і його українським яничарам вдалося викрити діяльність СВУ-СУМ після п'яти років існування та дії в Києві та інших містах і селах України.

Влаштовуючи відкритий процес в Харкові, ворог розраховував на моральне заломання та компромітацію підсудних, чим думав нанести смертельного удару в незалежницькі стремління українського народу до волі і державної самостійності. Та калькуляції виявилися хибними. Підсудні збагнули єхидну гру Москви, що за своїми віковими традиціями, забажала розправитись з українським націоналізмом, який знайшов своє втілення в організаціях СВУ-СУМ, щоб при допомозі таких українських вислужників (Приходько – голова суду, Соколянський, член суду, Панас Любченко і Михайлик – прокурори) завдати нищівного удару носіям самостійництва і державної незалежності. Таким чином перед народом і зовнішнім світом окупант намагався перетворити проблему української державності в звичайний бунт групи незадоволених, трактуючи їх як кримінальних проступників, залишки буржуазної контрреволюції, клясові недобитки.

Однак перебіг процесу перемінився в могутню маніфестацію ідеї української державності. Всі підсудні, не рахуючись з прикрими для себе наслідками, говорили різкою мовою борців і захисників права українського народу до самостійного державного життя. Суд над обвинуваченими в державній зраді членів СВУ-СУМ, перемінився в обвинувачення советської системи і московського колоніялізму та вислужництва.

На особливу увагу заслуговує постава Голови СВУ – академіка С.Єфремова, що його слушно названо «совістю України», а відтак Голови СУМ – М.Павлушкова. В своїх відповідях прокурорам і суддям М.Павлушків не шкодував слів правди і твердого осуду, з'ясувавши програму СУМ, яка заключається в підготовці кадрів для здобуття Української Держави, яку розглядалося в різних формах, від республіки, гетьманату, до диктатури включно. Радянську владу в Україні М.Павлушков назвав окупаційною, насадженою Москвою. Заперечив також демократичний характер Рад, назива-

ючи їх фікцією, бо фактична влада належить призначуваним партією виконномам.

Микола Павлушков підтвердив також понадкласовість членства та ідей СВУ-СУМ, вказуючи на факт, що більшість організованого ним членства СУМ походило з випускників дитячих сирітських притулків: молоді робітничої та селянської, як також з поміж інтелігенції. Цим хотів підкреслити, що советська влада не має монополію на упосліджені соціально й економічно класи, а навпаки, що ті класи в Україні вже тоді були розчаровані советською системою.

Взором патріотизму й героїства став був для СУМ згинувший тоді з рук московського агента в Парижі Голова Директорії УНР Симон Петлюра. Культ Петлюри набирав широкого засягу й популярності.

На запитання голови суду, як Павлушков розцінював голод в Україні в повоєнні роки, Павлушков відповів, що «голод є штучним явищем большевиків для знищення населення, штучним наслідком спеціальної політики комуністичної влади».

Щодо методів боротьби, то Павлушков, заявив, що провід СУМ був за радикальними засобами, включно з фізичною ліквідацією визначніших радянських діячів, а він особисто вважав, що кожний комуніст заслуговує на смерть. Терористична діяльність мала також стосуватись до комсомолу й піонерів, як засіб для відстрашування української молоді туди вступати. Сергій Єфремов заявлявся проти терору, але М.Павлушков говорив, що, коли ми живемо під постійним терором з боку большевицької влади, то маємо право відповідати тим же... ми живемо в умовах коли він виправдується.

Дуже шляхетною рисою і С.Єфремова та М.Павлушкова були заяви, що вони беруть усю вину за дію інших членів СВУ-СУМ на себе, бо вони очолювали ті організації, надавали їм ідейного та політичного спрямування і давали доручення виконувати певні акти. Подивувідно держали себе на суді також інші підсудні, даючи доказ своєї державницької зрілості та високого морального рівня.

В числі того процесу 13 підсудних одержали смертні присуди з заміною на 10-літню в'язницю. Інші дістали відповідно нижчі присуди, а чотирьох були покарані з завішенням кари. Нема сумніву, що кари були визначені згори в Москві, яка замінюючи смертні присуди на 10-літню тюрму виявляла в той спосіб «гуманну великодушність».

Організатори того процесу перечеислившись у своїх сподіваннях, могли ствердити, що ефект був радше протилежний, бо фермент революційного кипіння в Україні значно збільшився, що потягло за собою дальші арешти і засуди десятків і сотень тисяч українських патріотів, що їх масово заслано на сибірські простори, звідки мало хто живим повернувся в Україну. Та собача доля зустріла також суддів і прокурорів, бо до трьох літ після харківського процесу почали пускати собі кулі в лоб самі чільні комуністичні діячі в Україні (Скрипник, Хвильовий), які побачили, що Москва їх ошукала і ніякої української республіки нема, бо є тільки кольянія Москви, а «комунізм зайшов у раковину з калом», як писав Хвильовий. Зник з поверхні П. Любченко, оскаржувач членів СВУ-СУМ, пішовши шляхом Юди, що продав Христа за тридцять срібняків.

Московська колоніальна політика в Україні прибрала після харківського процесу значно на силі. Перших «ідейних» комуністів в

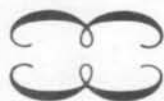

Микола Павлушков, фото з 1929 р.

Україні заступили кар'єристи та наслані Москвою Постишеви і Кагановичі. Мільйони жертв терору і безглуздої системи були наслідком стосування «ленінських принципів» в поневоленій Україні.

Та ніщо не всилі було знищити ідеї СВУ-СУМ. Вона жила в найглибших надрах народньої душі, щоб як фенікс відродитися з попелу і вирости в полум'я нової боротьби за святі права української нації. Похідні групи ОУН, а відтак відділи УПА поповнювались нерідко колишніми членами й симпатиками СВУ-СУМ, даючи Україні нові когорти борців, щоб виконати заповіти перших сумівців.

На цих ідеях відновився і продовжує свою дію Спілка Української Молоді у вільному світі, цими ідеями просякнута національно-свідома молодь України і жодна, навіть диявольська сила, не зможе їх вирвати з серцець і душ молодого українського покоління. Ці ідеї тріумфуватимуть, бо вони основані на правді, а правда остаточно переможе.

трагічний

В місяці, присвяченому культурним світом для вшанування матері й дитини, історія української боротьби за державність і суверенність України занотувала в першій половині цього століття дві трагічні події: два жорстокі вбивства з рук московських агентів. Жертвою цих вбивств стали неустрашимі борці за волю України – головний Отаман Військ УНР сл.п. СИМОН ПЕТЛЮРА і полк. Січових Стрільців та основник і Провідник УВО – ОУН сл.п. ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ. Вони залишили нам зразок мужності і героїства та заповіти, які мусять бути здійснені.

▲
**СИМОН ПЕТЛЮРА нар. 23.6.1879 ЗА-
МОРДОВАНИЙ АГЕНТОМ ШВАРЦБАР-
ТОМ В ПАРИЖІ 25.6.1926.**

▼
**МОГИЛА С. ПЕТЛЮРИ В КВІТАХ НА
ЦВІНТАРІ МОНПАРНАС В ПАРИЖІ.**

травень

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ нар. 14.6.1891.
РОЗІРВАНИЙ ПЕКЕЛЬНОЮ МАШИНОЮ
В РОТТЕРДАМІ 23.5.1938.

«ШЛЯХ ЗВІЛЬНЕННЯ КОЖНОЇ НАЦІЇ ГУСТО КРОПИТЬСЯ КРОВ'Ю НАШОЇ – ТАК САМО: КРОВ'Ю СВОЄЮ І ЧУЖОЮ, ВОРОЖОЮ І РІДНОЮ КРОВ ЗАКІНЧУЄ ГЛИБОКІ ПРОЦЕСИ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕМОЦІЙ. УСВІДОМЛЕНЬ, ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПРАЦІ, ІДЕОЛОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВСЬОГО ТОГО, ЩО НАЦІЯ І СВІДОМО І ІРРАЦІОНАЛЬНО ВИКОРИСТОВУЄ ДЛЯ СТВЕРДЖЕННЯ СВОГО ПРАВА НА ДЕРЖАВНЕ ЖИТТЯ.»

«ВІРНІСТЬ Є ОСНОВОЮ НЕ ЛИШЕ РОДИННОГО ЖИТТЯ, ВІРНІСТЬ ІДЕЯМ Є ПІДСТАВОЮ ВНУТРІШНЬОЇ СИЛИ ШИРШИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ВКЛЮЧНО. НАША ВІРНІСТЬ ІДЕЯМ ЗА ЯКІ ГОЛОВИ ПОКЛАЛИ НЕЗАБУТНІ ЛИЦАРІ ОРУЖНОЇ БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНІСТЬ – БУДЕ НАЙКРАЩОЮ ПОШАНОЮ ЇХ СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТИ.»

«НЕ ЗАБУВАЙМО ПРО МЕЧ, УЧІМОСЯ МІЦНІШЕ ТРИМАТИ ЙОГО В РУКАХ, А ОДНОЧАСНО ДБАЙМО ПРО ПІДЖИВЛЕННЯ НАЦІЄЮ МОРАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЇЇ БУТТЯ – ТВОРЧОЇ ЛЮБОВИ ДО БАТЬКІВЩИНИ, СТОРОЖКОСТІ ДО ВОРОГА ТА ПОМСТИ ЗА КРИВДИ, ЗАПОДІЯНІ НИМ.»

З «ТЕСТАМЕНТУ» СИМОНА ПЕТЛЮРИ

«ПРИЙДЕ ЧАС, КОЛИ НЕ СЛОВАМИ БУДЕМО З'ЯСОВУВАТИ СУТЬ НЕВМИРУЩОЇ СТРЕЛЕЦЬКОЇ ІДЕЇ.»

«У ВОГНІ ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ ЗАЛІЗО В СТАЛЬ,
У БОРОТЬБІ ПЕРЕТОПЛЮЄТЬСЯ НАРОД У НАЦІЮ.»

З золотих думок Героїв:

НА ШЛЯХУ ДО ДЕРЖАВИ

(СПОГАД З 1941 Р.)

Від редакції: Тут містимо уривок спогаду В Махара, поміщеного в книзі Я. Стецька «30 червня 1941 р.» який відтворює атмосферу ентузіазму й надій, що ними були пройняті українські народні маси, в час відновлення державності в 1941 р. Автор спогаду живе тепер в Канаді і займає пост генерального секретаря Ліги Визволення України.

Прийшла неділя 6 липня. На дворі була чудова погода. Церква св. Петра і Павла наповнилась вщерть людьми. О. декан Нечай виголосив патріотичну проповідь, закликаючи народ до вірності Богові й Україні в цей переломовий час. По Богослуженні площу довкола церкви залили тисячні маси народу. Довкола трибуни, на якій маяв великий синьо-жовтий прапор, уставились потрійною лавою міліціонери під проводом д. Петра ІІ. За ними — розколикана маса народу.

В схвильовану товпу я кинув з трибуни грімкий заклик-привіт:

— „Слава Україні!”

— „Героям слава!” — відгукнула маса, і з тисячів грудей зовсім спонтанно залунав спів-гимн „Ще не вмерла Україна”.

Схвильований рівнож незвичайністю моменту, я розпочав з трибуни промову:

„Українці, громадяни Сокальської землі!

Мені припала велика честь сповістити вас про Акт відновлення Української Державності на звільненій від московсько-більшевицького ворога українській Землі...”

— Слава! Слава! Слава! — понеслось грімким гомоном по площі і всьому місті.

Я продовжував:

— „Цей радісний факт стався 30 червня цього року в княжому городі Льва, рясно зрошеному кров'ю українських борців і мучеників. На чолі Українського Державного Правління став член Проводу Організації Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери, довголітній в'язень польських тюрем, Ярослав Стецько...”

— Слава! Слава! Слава! — знов перебили оклики промову.

— „З підпілля, з тюрем, з заслання вертаються добре вам

Ярослав Стецько.

Голова Українського Державного Правління у Львові

є самовіддана служба українському народові... В імені ОУН під проводом Степана Бандери я закликаю Вас бути вірними і жертвенними оборонцями ідеї Незалежної Української Держави, без огляду на все, що може нам ще принести ця війна...

— Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

— Хай живе непереможна Українська Нація!

— Хай живе Тимчасове Державне Правління України та його перший Голова Ярослав Стецько.

— Хай живе Організація Українських Націоналістів та її Провідник Степан Бандера!

— „Слава Україні!”

Кожний оклик підхоплював народ, повторюючи грімко „Хай живе!” і на закінчення „Героям слава!”

Голосні оклики і спів притягнули увагу нечисленних німців з ортскомендантури. Вони стояли збоку і з цікавістю все обсервували. — „Це було гарно зроблено!” — ствердив пізніше ортскомендант. — „Маєте здисциплінований народ!”

На трибуну вступив голова Тимчасової Міської Управи д-р Ст. Р—кий, заохочений великим числом та ентузіазмом маніфестантів. Його промова була обережна, в ній він віддав належне і справі української державности і справі німецьких „визволителів”. Що ж, треба було...

Маніфестацію закінчено відспіванням „Не пора”.

Народ розсівався по вулицях міста в радісному піднесеному настрою. Хотілося вірити, що справді настала нова, щаслива доба історії України. Але душу мимоволі огортали недобрі передчуття, та одночасно росло завзяття й детермінація, *каперекір всім ворожим силам втримати, розбудувати й боронити незалежне українське життя на своїй землі.*

Кілька днів пізніше всім було вже відомо про арештування німцями Провідника Степана Бандери та Голови Українського Державного Правління Ярослава Стецька і їхніх найближчих співробітників. У пресі появилось німецьке „спростування”, що — мовляв — про ніяке відновлення української держави не може бути мови, бо ж про це буде рішати пізніше... Берлін. (Як відомо незабаром рішив прилучити т. зв. „Трансністрію” до Румунії, а Галичину до Генеральної Губернії, цинічно вибираючи для цього дорогу українцям дату 1-го листопада...).

Але розбурхана народня стихія не прийняла до відома цих німецьких „спростувань”. В душах мас наростала все більше нехоть, а далі глуха злість і ненависть до туполобих німців за їхню непоправну зарозумілість та політичну короткозорість. Українське життя шло своїм порядком. Згідно з виданими Проводом українського націоналістичного революційного руху інструкціями окрізь по всіх містах, містечках і селах відбувались масові маніфестації в честь Акту 30 червня, получені з всенародньою присягою на вірність Українській Державі і її незалежному Правлінню. Це був справжній всенародній плебісцит, який мав особливо велике пропагандивне і мобілізуюче значення на Осередніх і Східніх Українських Землях.

Розбудова незалежного українського державного життя проходила інтенсивно впродовж двох з половиною місяців, без ніякої уваги на те, чи це подобалось німцям чи ні. Вже в положні липня ми мали в самому Сокалі озброєну крісами сотню української народньої міліції в числі понад 300 людей. Українські інструктори вели з ними щоденний інтенсивний вишкіл. Раділо кожне українське серце на вид цього відділу 300 озброєних і вмкдипованих (не в німецькі, а в свої українські

уніформи) юнаків, які маршували вулицями міста. По всіх селах повіту була рівнож українська міліція, так що повіт нараховував тоді понад 700 озброєних українських міліціонерів. Ні один ворожий диверсант, а шлялось їх тоді чимало, не міг просмикнутись крізь повіт непомітно для пильного ока української міліції! — До військового вишколу приймалось всю українську молодь і юнацтво. В сусідньому повіті, в Мостах Великих, відкрито підстаршинську школу.

Все господарське життя повіту було кріпко взято в руки українських фахівців. Українське шкільництво інтенсивно переорганізувалось під керівництвом досвідчених педагогів. Опікою і допомогою повертаючим з німецького полону українцям червоноармійцям займався Український Червоний Хрест.

Щойно в половині вересня 1941 р. Гестапо рішилось на рішучий удар. У Львові і по всіх містах виарештовано сотки українських націоналістів. Почалася ліквідація української державности німцями. Але одночасно з тим почало зростати українське підпілля ОУН, яке *виповіло боротьбу на життя і смерть як московсько-більшевицьким, так і німецько-гітлерівським окупантам.* В ході цієї боротьби прийшло до створення славної Української Повстанської Армії на Волині-Поліссі при кінці 1942 року, Української Народньої Самооборони (пізніше „УПА-Захід“) в Галичині в липні 1943 р. та врешті Української Головної Визвольної Ради, як найвищого революційного керівництва українського народу на час його збройної боротьби за Українську Державу, — в липні 1944 р.

В половині 1944 року не стало на українських землях німецьких окупантів. На їх місце прийшли знову московсько-більшевицькі загарбники-людожери. Та вони застали весь народ *кріпко згуртований довкола ідеї незалежної Української Держави, під проводом УГВР, під збройною охороною УПА і під ідейним керівництвом ОУН.* Боротьба за повне визволення України ведеться з очайдушним завзяттям безупину далі, і вона *буде продовжуватись до остаточної перемоги українського народу, єдиного господаря української землі.*

Згадуючи сьогодні на чужині ці бурхливі події з-перед років, я згадую з болем в душі всіх тих безчисленних моїх Друзів, між ними й мого незабутнього Брата, які все своє життя, посвятили справі визволення України і чесно полягли в бою. При тому мені на гадку приходять глибокі хвилюючі слова сл. п. Гол. Отамана С. Петлюри:

„Шлях звільнення кожної нації густо скроплюється кров'ю. Нашою так само...” І та свята кров — „все відобраватиме роллю непокоючого тривожного ферменту, що пригадує про нескінчене і кличе продовжувати розпочате...”

Допоможи ж нам, Боже, гідно докінчити розпочате велике діло визволення!

У КАТАКОМБАХ АУШВІЦУ.

(спомин)

Дні посувалися коротконогою черепахою, висмоктуючи останні запаси сил. Одноповерхові великі будинки, що червоніли здалена неначе облиті кров'ю сотень тисяч жертв, були окутані почвірною сіткою колючих дротів. Перед дротами зовні видніли вишки-вежі, на яких стояли вартові, та спрямовані в сторону табору, дивилися грізно своїми дулами кулемети. Над широкою залізною брамою стояло чотирнадцять сталевих сверликів, що кожночасно в'їдалися в людський мозок: було це чотирнадцять залізних букв: «Арбайт махт фрай»... (Праця освободжує...) — Так «фрай». Скільки то сотень тисяч душ звільнилося вже від виголоджених і вимордованих каторжною роботою тіл?... Вся ця обстановка важкою зморою лягала на душу в'язня та ржою нудьги роз'їдала серця. І так день в день.

Клуби темного диму підіймалися понад табором, немов хотіли заслонити всі звірства, яких допускалися на безборонних в'язнях СС-и, кати, блокові і інші посіпаки. В повітрі чути було специфічний запах, від якого заморочувалася голова. Кожний з нас був свідомий того, що сьогодні ті, а завтра... ми. З нашого першого транспорту, що прибув з Кранова 20.7.42 р., 24 осіб, почали відходити по одному... Перший відійшов Василь. Замордували його таки на наших очах, мовляв, це той, що вбив нам міністра. Потім пішов його брат Олекса. Мужньо, без нарікань і жалю. Їх слідом пішли інші... Д.Яців, Полутранка, Г.Яворів, М.Коваль, Л.Дяків, Пасічник. Майже всі вони були потурбовані побоями перших днів. В одних поламані ребра, відбиті нирки — в других порозвалювані голови та зиняками вкрите тіло. Нас уважали за тих, що завжди незадоволені та бунтуються. — «Було їм колись у нас добре — бунтувалися. Ми їм дозволяли навіть їхньою мовою говорити, рілляю управляти, вчитись, корови випасати — не вдоволялись. Тепер мають. Аж німці з ними порядок зроблять. Так їм і треба, це сам Бог дав нам нагоду помститися за їхній бунт» — І мстилися! «Ти українець? Знаємо вас! Це ви хотіли відірвати частину від цілоти! Самостійники! Зле вам було у нас? Тепер вже звідси живими вас не пустимо!! Бачите цей димар? це криматорій, для вас спеціально побудований!... (це так в'язні поляки).

Ми докладали усіх зусиль, щоб не піддатися цим страхіттям. На побої, що сипалися на нас звідусіль, ми відповідали гордою поставою та людською гідністю. З часом ми здобули собі оточення інтелігентів чужинців, що звернули свою увагу на нашу товариськість, взаємну допомогу та видержливість.

Ми ставалися «старими номерами» й поволі проникали в кращі робочі команди. На одній вибірці до праці я з другом Василем П. дісталися до військової кухні. Робота була, як на наших мусульманських силах надзвичайно важка. Одна додатня сторінка, це були харчі, але й це треба було «організувати» і споживати так, щоб шеф не доглянув. До цього ще наші співтовариші поляки, що приймали нас ворожо, затикали нами всі діри та напускали на нас шефів... З'їв хтось із них шефові муштарду, чи потягнув кусок печені, то все це

1 ПРИ ВХОДІ ДО ЛЯГРУ -ГАНДЫНДЕ- — ОДНА З ЖОРСТОКИХ НАР ЯНУ В'ЯЗЕНЬ МІГ ОДЕРЖАТИ ЗА НАЙМЕНШИЙ -ПРОСТУПОК- ПРИ ПРАЦІ, ЧИ В ТАБОРІ.

ВІД РЕДАКЦІ АВАНГАРДУ: Цей сполин голови ЦУ СУМ містимо з нагоди 25-ліття звільнення частини українських політв'язнів з німецьких Концтаборів, що що наступило 6.5.1945 р. в Ебензе (Австрія). Сполин цей був перший раз поміщений в циклоstileвому виданні «Літопис Політв'язня» чч.5-6 і 7 в 1946 р.

Мартини лями ілюструємо цей сполин взяті з «Альбуму Політв'язня» 1946 р. П.Осини. Не знаємо де тепер автор перебуває і тому не могли одержати формального дозволу на передрук. Сподіємось що нам за це пробачить. Тут містимо уривок зі вступу до цієї книжки.

...І коли ані погрози, ані натиски мілітарної потуги Німеччини не могли вплинути на Тимчасовий Український Уряд у Львові, щоб

скроплювалося передовсім на нас.

Ми відбирали нагайки, робили «гіпфен», (підскоки), «гінлеген», (падання), «кнібойген», (присядка), і т.п.

Біля мене при ванні до миття кухонної посуду працював Генек. Був це син одного аптекаря з Радома, що wraz із цілою родиною попав у концтабор. Його батько не витримав жахливих умов і помер ще весною. Мати з чотирьма сестрами була десь у інших концтаборах, але про них він не мав жодних відомостей. Сам він ще цілком молодий — біля 20 літ, був у інших предметом насмішок. Ми обидва досить скоро заприятелювали. Розповідав мені про свої переживання: про допити, тюрму, табір і інше. Дуже часто згадував, як то він безжурно та в достатках проводив свої шкільні роки. Я оповідав йому про себе, очевидно дещо фантазував. Генька вважали всі за «здехле», випещене панятко. Тому він в цьому товаристві досить зле почувався. Передо мною дуже часто нарікав на інших нухарів. На його думку вони не заслуговують на звання політичних в'язнів. Кваліфікував їхню поведінку, як негідну патріотів й інтелігентних людей. Мене вважав він за щирого товариша й тому звірявся передо мною зі своїми думками і поглядами.

Одного вечора при кінці січня 1943 року ми працювали до 2 години ночі. Військова залога СС улаштувала один зі своїх «камарадшафтсабендів» (товариська вечірка). Такі імпрези відбувалися досить часто й мали за ціль краще з'їсти, випити й забавитися. Нашим завданням було все приготувати і обслужити. Це давало звичайно дуже багато роботи. Згаданої ночі, коли вже баль добігав до кінця, ми покинули роботу й побігли на «антретен» (збірка). Капо як звичайно, числить чи всі присутні, але не може дочислитися — не має Геня... Він опустив своє місце праці ще вчора, жаліючися на біль зуба. Сказав до нас при відході, що він сходить до палярні в підвал, де ми завжди сходилися після закінчення праці.

Капо зголосив це шефові, а той даліше присутнім офіцерам. Зразу позбігалися всі мов ворони і почалися допити. Нас усіх, а було нас у командо 25, поставили в ряд та по черзі випитували, що знаємо про зникнення Геня. Ніхто нічого не міг сказати й тому кожний діставав від оберштурмфюрера Шварца такого завушника що моментально валився на долівку, дуже часто зі закривавленою щокою.

Я чекав нетерпливо своєї черги на другому кінці ряду. Раптом один з офіцерів поставив питання: — Хто був його форарбайтером? Такого властиво не було, а той, що на нього вказав капо, також нічого більше не знав. Один з офіцерів грубо закляв і вгатив «форарбайтера» в вухо так, що той, відскочивши кілька кроків, заточився і тягарем свого тіла повалив машину до перетирання картопель. Слідуючий був я. На мене вказав капо, як на того, що найближче з Геньом працював. Я виступив і коротко сказав це, що мені було відомо про зникнення Генка. Говорячи це, я напружував м'язи й увагу, щоби відібрати чергову порцію. Однак моя відповідь здавалася мабуть для панів офіцерів вистарчаючою. Цим разом мені обійшлося на сухо. Нікого вже більше не питали, записали собі мій номер та зарядили резшукі. Вислідів жадних не було.

Вдалося тільки устійнити, що Геньо перебрався в цивільний одяг і 172 крізь вікно у підвалі продерся на світ. Погоня також осталася без

ТИПИ ТАБОРОВОЇ АРИСТОНРАТІЇ ЗДЕБІЛЬШОГО НІМЕЦЬКІ КОМУНІСТИ ТА НАРНІ ЗЛОЧИНЦІ.

він себе розв'язав. Гітлер рішає силою зліквідувати самостійницький рух на українських землях. Арештовано та вивезено до конц табору в Саксангаузен прем'єра Ярослава Стецька, членів уряду та провідників самостійницького руху. Чільних та знаних громадян-революціонерів почало Гестапо розстрілювати без сліду та запроторювати до в'язниць і таборів. Німці широко розвинули жахливий терор проти всіх, що не лише щось робили, але й проти тих, що самостійно думали. Ставка йшла на систематичне винищення інтелігентської верстви в українському народі, та вивезення молодого здібного до спротиву елементу з українських земель до Німеччини на примусові роботи. Українці побачили правдиве лице найжахливішого ворога та підняли проти нього боротьбу. Боротьба ця була неголосна, але затяжна і безпощадна. Ті, яким пощастило втекти перед арештами та примусовими роботами, пішли в підпілля і звідтам вели боротьбу проти наїзника. Почали творитися повстанчі відділи в обороні прав народу. Ті відділи стали зав'язком Української Повстанчої Армії з одним проводом, яка розгорнула рішучі збройні дії проти окупанта, винищуючи його в запілля, ліквідуючи його матеріальні бази, та руйнуючи його транспорт. Ті ж знов, що опинилися за ґратами та дротами, відтіяті від світа чинної боротьби, перейшли разом з членами других націй жахливе пекло на землі яке і старого Данте могло б налякати. Та ні голодова, ні під тортурами смерть не зламали українського

успіху. Нас відпровадили до табору.

Всі інші в'язні з нашого команду не могли вийти з дива, що «такі здохляк Генек» спромігся на такий ризиковний крок. На зовні всі очевидно були обурені, що він наніс нам стільки клопоту, бо треба було числитися з дальшими неприємними наслідками. (Передше десятковано такі команди, з яких хтось втік.) Разом з цим обуренням на зовні та загальною констернацією, кожний хотів би був бути на місці Геня.

Час проходив далі. За декілька днів покликали мене з капо на політичний «абтайлунг» (відділ). Переслухував один унтершарфюрер. Він докладно розпитував про всі подробиці зв'язані з утечею, а крім цього зажадав подати характеристику Геня та взаємовідносини між нами і кожним зі співтоваришів команди. Я окреслив Геня, як взагалі асоціального типа, який не надається до товариського життя. При цьому, як я зауважив, він був дуже скритий і ніколи не виявляв своїх думок. Подібно зізнавав також капо німець. Називався він Оппель Фріц, нр.3200 – беруфсфербрехер (професійний злочинець). Він багато не хотів говорити, мабляв, я є товариш Геня і знаю більше.

Протокол був цілком відтягнутий для всіх інших з команди. Коли я повернувся до роботи – всі аж горіли з цікавості. Після моєї інформації про перебіг слідства всі відітхнули. Щойно пізніше я довідався, що вони таки добре потерпали тому, що я, як українець, міг би багато дечого на них наговорити. Думали, що я міг би зі злоби, чи з пімсти за дотеперішнє їхнє трактування мене, підставити їм ногу і позбавити їх теплих місць. Тому з початку незрозумілою була для мене поведінка панів кухарів, що так навиперодки тиснулися до мене і підхлібно усміхалися.

Враження від цієї події поволі затиралися. Все менше згадувалося про Геня. На його місце прийшов інший – Казьо. Я зі своїм другом П. мив дальше кітли, носив бочки з їжею, розвантажував автомашини та мив долівку. Вечерами старалися ми дещо «потягнути» зі собою до табору.

Одного вечора, при кінці лютого 1943 р., коли ми збиралися до відходу в табір, наших сім товаришів не явилось на «актретен». Короткі розшуки за ними, виявили виважені в магазині грати, де один із них працював. Стало ясно, що вони пішли слідом Геня.

Різниця була тільки та, що втечу спостережено у випадку Геня через чотири години, а в цих через 30 хвилин. Заалармоване поготівля пішло в погоню на всі сторони, але це не дало жодних успіхів. Нас 18 в'язнів стояло в дволаві та з неспокоєм і страхом чекали, що буде далі. Після всіх дотеперішніх подібних випадків, ми не могли нічого доброго сподіватися. Шрайбер команду – Богдан, званий «Лянге» один із перших в'язнів Аушвіцу, ч. 40 прощався вже на все із послугачем шефів – Антком. Його очі були повні сліз, а тілом проходили конвульсійні дрогання. Капо «фербрехер», стояв на три кроки від нашого ряду і дивився на нас своїми скляними очима. Він, як німець, налевно бачив ще для себе вихід, але про це нічого не говорив. Він передовсім повинен був слідкувати за довіреними йому людьми і тому, велика частина вини падала також на нього. – «Ді ферфлюхте гунде» (прокляті собаки) – повторяв лише час від часу. Два пости, що були приділені до нашого команду стояли при нас і тривожно очікували своєї судьби. Шефи бігали по всіх закутках і не знали що їм почати. Ті, що втікли були їхніми найбільш довіреними людьми. З деякими вони навіть були в близьких

АПЕЛЬ ШОСТОГО Б'ЇОКУ, ДЕ-ПЕРЕБУВАЛА ЧАСТИНА УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТ'В'ЯЗНІВ.

в'язня, який знав, за що він карається та за що вмирає. Він гідно йшов рука в руку з усіма свободолюбними народами через це пекло і світив прикладом солідарності для політ-в'язнів всіх народів проти спільного ворога, маніфестуючи незламну волю українського народу та зрілість до самостійного життя. І тут поніс український народ величезні жертви, бо з двох мільйонів українців, розкинутих по всіх німецьких конц. таборах, вишло на волю лише 25 000. В Ашвіці самих лише полонених українців совєтської армії згинуло 15 000 протягом 3-ох місяців. При житті залишилося з них лише 40 людей. Ті в'язні — це наглядні свідки боротьби українського народу проти гітлерівського режиму. Життя в'язнів в німецьких конц. таборах було занадто жалюгідне, щоб його можна було в цілості схопити в безпретенсійних картинах автора «Альбуму Політ-в'язня» і занадто неймовірне для тих, що самі не перейшли цього пекла, щоби могли в цілості цю правду сприйняти. Бо ця правда була така неймовірна, що мемувала з фантазією. Тому автор цієї першої частини «Альбуму Політ-в'язня» старався поза малими винятками підійти до цієї проблеми більше з гумористичного боку, ніж з трагічного, хоч уже саме схоплення фактів з гумористичною зафарбою, дає образ повного трагізму політ-в'язня німецького конц. табору. Мотиви, схоплені з життя та віддані в більшості каринатурами співтоваришів недолі автора, хай будуть пам'яткою для тих всіх, що перейшли це пекло на землі, а для кожного українця і чужинця хай послужать документом боротьби українського народу за його найвищі Ідеали.»

«організаційних» комбінаціях. Ті в'язні приносили часто шефам щось із дорогоцінностей, щоби мати в кухні свободну руку.

Видно було, як шефи між собою щось перешіптувалися і порозумівалися. Мого друга Василя, на щастя, не було того дня на роботі. Він захворів і пішов на «кранкенбав» (таборовий шпиталь). Я був тільки один українець, тому почував себе не зовсім добре. На думку про це, що можуть супроти нас застосувати збірну відповідальність, мені робилося моторошно. — І за кого я мав би повиснути чи бути розстріляним. За тих, що називали мене згідливо «Петлюрою». За тих, що як німці дивилися на нас, як на менше-вартісних «унтерменшів» (підлюдей)? Думки, здавалося, розсадять голову, так настирливо пхалися одна з одною. Правду сказати, то чоловік вже довго був готовий згинути, але щоби серед таких обставин і за справу неприхильних, ворожих мені людей, з цим ніяк не можна було погодитися. Але треба було бути приготовленим і на найгірше. Хвилини пробігали ліново і приносили з собою все більше нелєвности й неспокою. Я споглядав на своїх співтоваришів. Вони, мов статуї стояли наче б то спокійні, замислені. Тільки в деяких час до часу видобувалися болісні зітхання з грудей, вони посилали в слід за тими "щасливими", що втекли, соновитий польський прокляти. Звичайно, кожний був заздрісний, що ті вже на "вольності" а він тут визирає свого нещасливого кінця. Так кожний роздумував над своїм трагічним положенням і не бачив ніякого виходу.

Нараз на дворі почувся шум авта і знаний, пискливо рипячий голос лягер-фюрера Аумаєра рознісся по коридорі. Влетів до кухні мов скажена собака й ще від дверей, побачивши нас, кинувся в нашу сторону з затисненими кулаками.

— Ір фарфлюхте, ір бледе гунде, ір дрекзакє» (Ви прокляті, ви скажені собаки, ви гнійні мішки...) такими і подібними епітетами привітав наш гурток. При цьому, добігши до нас, кинувся на найменших ростом і почав обкладати кулаками й чоботами. Ця атака тривала кілька хвилин, поки деякі покривавлені попадали на долівку. Я стояв по середині в другому ряді, цим разом пощатило оминути. «рук справедливости». З лягер-фюрером прибули також панове з «політише абтайлунг» обершарфюрер Боєр, унтершарфюрер Ляхман і інші. Шеф Гестапо дав наказ розброїти наших постів і відпровадити їх до арешту. Оглянули докладно всі місця праці й місце втечі, поробили деякі нотатки й під револьверами попровадити нас до табору. Як отара овець бігли ми дорогою до табору під вигуки наших собак хоронителів. Мене зловив за руку Стасьо — варшав'як і прошепотів у судорожній розпуці: «Емілєк пшепадісьми» (Омеляне, ми пропали) — Я хотів його потішити, але почув сильний поштовх прикладом у плече і мусів замовчати. Був морозний зимовий вечір. З поля поміж будинки продирався загонистий вітер і засипав лице сипким снігом. При світлі електричних ламп зарисувався у цілій понурості наш лягер. На брамі до табору ми зупинилися і нас перебрав службовий блокфюрер та попровадив до 11-го блоку, що був відгороджений окремим, високим муром. Цей проклятий блок врізався мені так у пам'ять, що коли ми зближалися до нього, я почув, як холодні мурашки пробігають по всьому тілі. В моїй уяві виринули жахливі сцени перших днів нашого побуту у Аушвіці. Нас запровадили на коридор і сказали че-

3 привітів на IX Конгрес СУМ

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ
 WORLD CONGRESS OF FREE UKRAINIANS
 CONGRES MONDIAL DES UKRAINIENS LIBRES
 CONGRESO MUNDIAL DE UCRANIOS LIBRES

408 MAIN STREET, WINDSOR 3, MICHIGAN, CANADA. PHONE: (313) 843-4677 FAX: (313) 843-1287

Вітання: Архівні
 ІЗДАВЦІ СУМ
 ТРИЦІЯ СІМ'ЯНИ
 ДІТЯ ІЗДАВЦІВ
 ДІТЯ ІЗДАВЦІВ
 МАТЕРІ СТАХІ
 ІЗДАВЦІВ
 ЦЕНТРАЛЬНІ
 ЧИЖИ

ГРОМОВИЙ КОМІТЕТ:
 ДІТЯ ІЗДАВЦІВ
 ІЗДАВЦІВ
 ІЗДАВЦІВ

Дуже раді, що Спілка Української Молоді розвиває
 і мороз більше гуртує в своїх рядах українсь-
 ях патріотичну молодь, яка сарніє, сміє українського
 організованого громадянства у вільному світі, та про-
 довжує боротьбу за великі й світлі ідеали українсько-
 нації.

Багато новозабраним правлячим органом Спілки
 Української Молоді багато сил, успіхів і витривалості
 в дальній праці й в поході на шляху боротьби
 до радянової мети.

Святослав М. Зосун
 Заступник Генер. Секретаря СКУМ

ВІД СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКИХ УСТАНОВ:

УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТІАНСЬКИЙ РУХ

Mouvement Chrétien Ukrainien / Ukrainian Christian Movement / Movimento Cristiano Ucraino

37, rue des Braves
 Succelle (S 8.0) France

Succelles, 15 січня 1970
 Tel. 582 (Succelles)

Два слова Ви записали на своїх прапорах: Бог і Україна, -
 два поняття, які є одночасно, жертові для членства організації, яка
 і своїй самій назві має підкреслене, що вона є х р и с т і я н с ь к а
 і одночасно у к р а ї н с ь к а, і ця тотальність наважених ідеалів
 спричиняє спокрепаність УХРуху та СУМ-у, і тому я можу з глибоким
 серцем побажати, щоб Ви всі завжди йшли безстрашно впередим шляхом,
 а Великому Конгресові, щоб він виконав ясні шляхи до цілі, що до ній
 йдуть на чужій вже майже чверть століття.

І пам'ятайте, що коли в Україні "ніхто не молитесь верог на
 дасть", там головним мусить бути Ваше слово в обороні вірних
 Пред, до яких йшли Ваші Дід та Прадіда Великі, - но Ви мусите
 ніхто не постояти неспереди за право вільних людей на вільне визна-
 вання своєї віри. І пам'ятайте одночасно, що ця боротьба вимагає не-
 личезного зусилля й колосальної енергії. Ми в наших розсіяннях - у
 діаспорі зможемо ту енергію зібрати тільки тоді, коли щиро будемо
 співдіяти в напрямі, щоб нам Господь подав єдність. Як ми зуміємо
 адобується на чесноту єдності, напевно легкими стануть для нас завдання
 які нас досі хохали, чи перерастали наші сили.

Прийміть із наших братнім привітам та побажаннями вислови
 дружньої поваги й щирої признання для Вашої праці, яка має створити
 нову українську людину, залібу на найбільшу жертову і гетору до постій-
 ної служби Богові та Україні.

Володимир Янів
 проф. д-р Володимир ЯНІВ,
 Президент УХР

Організація Оборони Лемківщини в Америці / Organization for Defense of Lemnystk In America
 ГОЛОВНА УПРАВА / CENTRAL COUNCIL

З нагоди IX Світового Конгресу Спілки Української
 Молоді, Організація Оборони Лемківщини пересилає Достойній
 Президії та усім членам С У М свій щирий привіт.
 На дуже цінно прещо Спілки Української Молоді
 у всіх країнах немого поселення і бажаю Вам корисних
 і конструктивних нарад, дальшого росту, та реалізації
 Ваших благодородних задумів для добра української справи
 і немого позволеного на Батьківщині Народу.

За Головну Управу Організації Оборони Лемківщини

Іван Чижда
 Проф. Др. Іван Чижда
 голова

Микола Дульск
 Мгр. Микола Дульск
 секретар

БРАТСТВО КОЛ. ВОЯКІВ 1-ОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ

КРАЙОВА УПРАВА В ЗДА BROTHERHOOD OF VETERANS OF THE FIRST UKRAINIAN DIVISION OF UKR. NATIONAL ARMY

Ми, бувши воїни 1-ої Української Дивізії УНА з подихом слідкуємо за динамічною працею Вашої Організації над високим ідеалом-малої Молоді-ідеалом з неухитними моральними основами, глибокої вірності своїй рідній Церкві, національній свідомості і живої активності в усіх ділянках суспільного і національного життя далеко від рідного Краю.

Безперечно, проблема законання дітей в українському душі на деген-жкрає при таких складних асиміляційних впливах нашого довілля саме тут на еміграції, але не в труднощі справа, а в бажанні.

Українська Молодь в гуртована в рядах Молодечих Організацій без сумніву за час свого існування-на еміграції-аробила багато по всіх країнах і континентах вільного світу.

Членами СММ-у встановлено сотні різних імпрез, безліч академій в честь видатких постатей-Героїв української національної революції, як też багато аполітично-політичних маніфестацій, а все це в авангарді безкомпромісної боротьби за повне вивалення поневоленого українського народу.

Світлий Конгресі

Ми, кол. воїни 1-ї ДІ УНА, хоч і зложили зброю, але не зложили віри і духа до дальшої боротьби-ми віримо, що Ваша праця увінчається якнайкращими успіхами. Ми, віримо, що Українська Молодь виконана в лавах СММ, у служний час-під національним прапором-поповідать пави Борців у змагу до перемоги на краю долі і незалежність нашої Батьківщини, і доверять велике діло, за яке на побовнях другої світової війни заважко боралися 1-ша Українська Дивізія УНА і безсмертні Герої цієї УНА.

Щастя Вам Боже !!!

За Крайову Управу
Братства 1-ї ДІ УНА
в ЗДА

-/Богдан Писак/-
голова!

Як майстарий віком ветеран Української збройної боротьби проти відчайдушного ворога нашої Дорогої Батьківщини - Роскошанин, вітах Тебе, надіє і гордість нашого немислимого поневаленого народу. На Вас, мила Дорогі Молоді Друзі, поглядає надія і віру наш Народ, про Вашу патрістичну працю, про Вашу ефірність і Вашу готовність допомогти там, що там в невимовно тяжких життєвих умовах боряться за свободу і державку незалежність України, *Там діло.*
Це елким з найбільших Твоїх досягнень, Дорога нам Молоде, є повне здійснення ідеї соборності Українського Народу. В Тво-їх зімкнених рядах є сини і доньки всіх українських земель - від Гір Карпатських до Гір Кавказських.

Тримайте Вас Суміськіи Славий! Праор високо і мімно те будьте завжди з "Богми і українцми".

Особлива щирий привіт з глибоким поклоном від нашого Українського Вєлітва вкладам Вашому Смишному і Достойному Прово лєві.

СЛАВА УКРАЇНІ, СЛАВА УКРАЇНСЬКІЙ МОЛОДІ!

П. Шандрук
/ П. Шандрук /

29. листопада 1969
в ЗДА

Генерального Штабу Генерал Подковник

Association of Ukrainian Former Combatants
in Great Britain

40, Linden Gardens, Notting Hill Gate, London, W. 2. Tel. 01-229-8392

В імені Головної Управи Об'єднання Булих Воїнів Українців у Великій Британії, маємо шану висловити Вам наші щиро-сердечні вітання, та водночас бажимо Вам успішного перевалення IX Світового Конгресу Спілки Української Молоді, та вісимо, що на порядку денного його наради буде не тільки зроблення плану між діяльності, але й глибока увага до важливої проблематики української молоді у вільному світі, то проблематики ядрів української суміської молоді, до тривалого комплексу її виховання.

Вся це складні питання і проблеми, що їх вивчає життя і створює у повній ширині правосвіді Спілка Української Молоді. У розв'язці цих питань і проблем бажимо новозабрану правлячим властям Спілки Української Молоді багато успіхів сил і витривалості. Хай щоденні суміських ядрів і зростання ядрів СУМ стане найкращим виявгородом всім невтомним працівникам на суміській ниві.
Щастя Вам Боже!

За Головну Управу ОБВУ:

Сотняк М. Візній-Карпинаць
Голова

Д-р Святослав М. Зостун
Секретар

ДЕЛЕГАТУРА УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ЗДА

В імені Делегатури Українського Вільного Університету в ЗДА вітаємо IX, Світовий Конгрес і бажимо багатьох успіхів у Ваших намірах та постановках. З великою увагою слідуючи за розвитком Вашої організації "Спілка Української Молоді", що своєю працею спричиняє на службу Рідному Краєві під гаслом: Бог і Україна. Ми бачимо Ваші змагання — порту духа й тіла до відображення характерів і до готовності посвятити себе Божій справі, бачимо, як змагаєтесь до одягнення і поглиблення освіти в середніх і вищих школах, щоб присутні змагання продовжилися шляхом Народові. Тож щастя Вам, Боже, у Ваших діях і їх вислідках.

За Відділ Делегатури УВУ в ЗДА:

Іван Романович
Іван Романович
Секретар

проф. д-р Василь Лев
проф. д-р Василь Лев
директор

КАРПАТСЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР

CARPATHIAN RESEARCH CENTER

878 FIFTH AVENUE - NEW YORK 21, N. Y.
Відділення в 8000

Ваш Конгрес нагадує жваві рух нашої молоді на Закарпатті перед 30-35 роками, який виявився в боротьбі за національне відродження та якісні освітні проголошення самостійності Карпатської України!

Прому привіт і найкращі побажання до історичного успіху, щоб українські молоді у вільному світі колективно створили таку спільну базу, яка б об'єднала всі патрістичні сили у дружній боротьбі за волю українського народу та за його українську державу — Свободну Самостійну Українську Народну Республіку!

Іван Романович
Іван Романович
Землероб-Міністр від. Уряду
Каптанської України

ВІД НАУКОВОГО СЕНТОРА:

Від українського жіноцтва :

UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, Inc. СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

HEADQUARTERS: 4934 NORTH 15th STREET, PHILADELPHIA, PA. 19141

Telephone: 215-649-9001 6-7306

Mrs. Marie Rzesutsky
 Art & Museum
 Mrs. Marie Chynowietz
 Welfare
 Mrs. Mary Dubynsky
 Public Relations
 Irene Palensky-Parkis
 Press
 Irene Palush
 Constitution & By-Laws
 Irene Kachynska
 Treasurer
AUDIT COMMITTEE
 Mrs. Katherine Pelechok
 Chairman
 Mrs. Janet P. Bantal
 Dr. Barbara Jerphinskiy
 Mrs. Olga Lomsky
 Mrs. Anna Sabochensky

"OUR LIFE" Magazine
 Official Publication
 Mrs. Lydia Borshchynska
 Editor

До Світаю Президії

Спілка Української Молоді в перемінливих великих державницьких і соборницьких стремліннях Українського Народу, що запалена життям своїх найвищих провідних кадрів молоді в боротьбі за вільну Україну.

Тому треба радити, що саме 20 років тому у вільному світі, на нових поселеннях відновлено діяльність цієї заслуженої молодечої організації, з почуття великої відповідальності за українське молоде покоління, якому роль велика жити, виростати і співізнати поза Україною.

На основі пройденого 20-літнього шляху діяльності Спілки Української Молоді можна натільки підтвердити потребу її існування, але нагледно побачити, яку велику і корисну працю провадила ця організація серед тисячох рідів Української Молоді, що стала свідкомом свого призначення, як авангарда оборони прав поневоленого Українського Народу у вільному світі.

Тому вітаючи ІІІ Світовий Конгрес Спілки Української Молоді, цією дорогою висловлюємо наше призначення на велику виховну працю, що Ви її показали для збереження українського свідомого покоління, та базисно Світовому Конгресові якнайбільших конструктивних внаслідків і успіхів, що стали б новим засновком до дальшої праці у збереженні українського національного духа молоді людства.

Вимогам нашого часу є звернути свої очі на молодь, залучити її від загублених впливів фальшивих пророків, зашпити в неї гордість на своє українське походження, та почуття зв'язку з поведзеною Україною, яка їде вамої допомоги, а з якою ми народничо зв'язані.

За Головку Управу США :

Stephanie Puzkar
 Стефанія Пушкар
 Голова

Olesia Grabovska
 Олісія Грабовська
 Секретарка

Об'єднання

Українок

Бельгії

UNION DES FEMMES UKRAINIENNES EN BELGIQUE

VERBOND DER UKRAÏNSE VROUWEN IN BELGIË

TEL. : 02/34, 04, 82

72, Rue Charlemagne

Bruxelles 4

В імені Об'єднання Українок Бельгії пересилаємо Вам і всім учасникам Конгресу широкосердечні роздоровлення!

Виховання молоді і підготовка її на гідних заступників старших поколінь - для кожного народу, а особливо українського, є справою великої важливості. Бо, коли для державних народів вадеться про те, щоб кожна нова генерація зберегла вже встановлений лад і порядок, - на кожне українське покоління, що входить у громадянсько-політичне життя, покладасться обов'язок довершити розпочату попередниками велику справу - здобуття волі і державної незалежності та поклавши основи для Великої Української Держави.

Цією свідомістю просікнуті всі проларки нашого народу, боротьба якого за свої законні права остаточно досягас кульмінаційного пункту. Зокрема глибоком є свідомість у тих, що знайшлися поза межами Рідної Землі! - Дому зусилля всіх, і в першу чергу молодечих організацій, скеровані на збереження нашої молоді при укр - Унесві та на виховання її в дусі широго гарячого патріотизму, і в цьому веде перед Спілку Української Молоді, яка гідно тримала той символізм, до якого запалили перші провідники СММ'у - Митусевський та ін.

То ж бажимо від усього серця, щоб ті молоді покоління укр - Унеских патріотів, що на їх плечах, і були широкими шляхи тяжкої боротьби з ворогом та основоположниками і першими будівничими Свободи ішої Соборної Української Держави!

Для певних і підсоловить надійданими успіхами все Ваше делі - шу корисну і надотворчу працю! - Щастя Вам, Нове! - Слава Укр - иї!

Handwritten signature

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО «РІДНА ШКОЛА» з. Т.

KARUNISCHER SCHELVEREIN «RIIDNA SCHOLA» z. T.

1 MONSIEUR 2, DASCHAUERSTRASSE 9/11. TELEFON: 16214

Ansprechling: Comissional-Mitglied, Herrgott-Mitglied, Frau G. (1931)

Товариство "Рідна Школа", Уррива, виховники й учні Інтернату з подивом спостерігають Вашу успішну працю. Виховання підростаючого покоління в релігійному й національному дусі є також нашою метою. Ваше гасло "Бог і Україна" є провідною думкою і в нашому виховному процесі. Бажаємо Вам справного переведення Конгресу та Спільні Української Молоді якнайкращих успіхів у ІІІ праці для добра української Церкви та Українського Народу.

З глибокою до Вас повагою

Daschewsky
Д-р Григорій Даскевич
заслужений голова

Lenik
Й.г. Володимир Ленік
секретар

EDUCATIONAL COUNCIL — U. S. C. A.

ЦЕНТРАЛЯ ШКІЛ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ШКІЛЬНА РАДА — УБКА

P. O. BOX 391 — COOPER STA. — NEW YORK, N. Y., 10003

*Вітаємо Св. Конгрес СУМ
та бажаємо якнайкращих
успіхів у Вашій праці
для добра української
молоді та народу.*

За Україну

*Др. Заретський
голова*

**СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ ТА ВИХОВНИКІВ
у ВЕЛ. БРИТАНІЇ (Секція СУВ-у)**

**ASSOCIATION OF UKRAINIAN TEACHERS AND EDUCATORS
IN GREAT BRITAIN.**

[Faint, mostly illegible text, likely a letter or document fragment.]

Stekhanov

Від педагогічних установ:

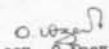
КОНФЕРЕНЦІЯ
Українських Пластових Організацій

Лондон - Бостон - Нью-Йорк - С.Х.А. - Чикаго - Міннеаполіс

Миро дякуємо за запрошення до участі в IX Світовому Конгресі СММ в днях 29 і 30 листопада н.р.

Від Головної Пластової Булави в нарадах Конгресу візьмуть участь: заступник голови пл.оен. Ольга Кузьмович та генеральний секретар пл.оен. Олександр Коєнів. В банкеті візьме участь пл.оен. Ольга Кузьмович і загодують привіт від Українського Пласту, За Головну Пластову Булаву

пл.оен. Д. Борщович
голова

пл.оен. О. Коєнів
секретар

ПЛАСТ
Організація Української Молоді
plast, ukrainian youth organization, inc.
140 SECOND AVE, NEW YORK, N.Y. 10003 Tel. 475-6960

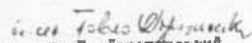
Крайова Пластова Старшина в США

Миро дякуємо за запрошення на Конгрес СММ.

Від Крайової Пластової Старшини в США в нарадах візьмуть

участі: голова пл.оен. Ярослав Бойдунчик
і заступник - пл.оен. Павло Дорожницький
Голова Виконного сектора - пл.оен. Христинка Навроцька

В банкеті візьме участь Голова Крайової Пластової Старшини пл.оен. Ярослав Бойдунчик.

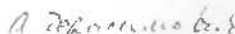

пл.оен. П. Дорожницький
Голова сектора зв'язку і організації

ПЛАСТ - К. В. О. М.

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ У ВЕЛ. БРИТАНІЇ

PLAST - K. W. O. M. SOCIETY IN GB, BRITAIN

Від імені Проводу ПЛАСТУ у ВБританії миро дякує за ласкаве запрошення на Ваш Конгрес, те пресядає тим дорогов наші побажання як найкращих успіхів у Ваших нарадах. Майбутнє української емігранції залежатиме від насної тепер тут хороставчої молоді, яка мусть заховати та зберегти нашу культуру, мову і традиції для грядущих поколінь, а звяду послідовної русифікації та наступу на українську мову на рідких землях, це завдання стає подвійно важким. Бажаво тому Ваш успіхів у кешітанні дальшої праці серед української молоді на чужині, в надії на крине майбутнє вільної, Соборної України.

оен.кер. д-р Анна Терешченко
Голова.

людей України

МИХАЙЛО МАСЮТКС

Доля Михайла Савича Масютка, як і інших засуджених інтелігентів в 1965 р. неза-видна. Вже 1937 року обвинувачено Масютка, тоді 19-літнього юнака, в контрреволюційній пропаганді і засуджено на 5 літ. Свій вирок відбував він у Колими, аж поки мате-рі не вдалося добитися перегляду справи. Масютка реабілітовано після 1940 року.

Народився М.Масютко 18 листопада 1918 в селі Чаплинці, на Херсонщині, в родині учителів. Закінчивши семирічку і робфак, вписався шістнадцятилітнім на мовно-літ. педінститут, який не міг докінчити через ма-теріальну скруту. Маючи 18 літ, учителює в Житомирській області, де у Володар Волин-ському викладає українську мову й літературу. Засуджений на 5 літ, але згодом реабілітований викладає до 1942 р. німецьку мову. Від 1942 до 1945 служив у армії з якою пройшов аж під Берлін. По за-кінченню війни повернувся в селище Сарабуд (на Криму); де вчите-лював, однак назначений міністерством освіти завучем у Дрогобичі — лишає Крим. У 1948 році вписується на редвидавничий факультет Львівського поліграфічного інституту. Тут пише працю про «Норми комуністичної моралі». Ця праця була визнана хибною. У 1952 році викинули Масютка з інституту і йому довелося кінчати його екстерном.

Вчителює на Волині. Згодом науковим працівником в музеї і.Ф.Ган-ка у Львові. В 1956 р. захищає диплом у московському поліграфі-чному інституті і їде учителювати у село Стайки на Київщині. Згодо-у виїжджає на Крим до матері (у Теодосію), де викладає малювання, крес-лення і українську мову.

В міжчасі займається літроботою. Пише статті, повісті, оповідан-ня; оформляє книжки. Зрідка друкується в республіканській пресі, та обласній пресі Криму і Львова. Виступає по радіо і телебаченні про творчість Шевченка.

Масютка арештовано 4 вересня 1965 р. у Теодосії. Вирок закри-того засідання Львівоблсуду 23 березня 1966 р.: 6 років суворого ре-жиму за поширення антирадянської націоналістичної пропаганди й агітації. В тюрмі Масютко написав роботу про відхід національної політики на Україні від лєнінських норм.

Про нелюдську поведінку з в'язнями мордовських концтаборів свідчить слідуючий факт: Масютко перебув складну операцію в районі серця, а згодом і вирізку дванадцятипалевої кишки. Мимо того його змушено працювати вантажником аварійної бригади. Післяопераційні шви розійшлися.

Через нове необґрунтоване обвинувачення (виготовлення і поширен-ня антирадянських документів) Масютка посаджено на 6 місяців у табірну тюрму. Був це грудень 1966 р. Про його дальшу долю немає вісток.

МИХАЙЛО ОЗЕРНИЙ

НАРОДИВСЯ 1929 р.
АРЕШТОВАНИЙ 1965 р.
ЗАСУДЖЕНИЙ НА 6 ЛІТ
ДОЛЯ НЕВІДОМА.

Михайло Дмитрович Озерний, уродженець Львівщини, походить з села Синевідсько-Вижне. Виховався в селянській родині. Закінчивши середню освіту здобув і вищу педагогічну освіту. М.Озерний виступав у пресі з статтями про мову й літературу. Сам він викладач української мови й літератури. Учителював у різних школах по 1961 рік. Не вдалося йому влаштуватися на роботу у Тернополі, де жила його сім'я.

До арешту учителював у середній школі, де викладав українську мову та літературу. Коли Озерний вернувся в серпні 1965 року з відпустки, з Карпат, його заарештовано.

«Антирадянська націоналістична пропаганда та агітація» стала його основним обвинуваченням. Вироком з 7 лютого 1966 р. Івано-Франківського обласного суду засуджено Озерного на 6 років суворого режиму. Цей вирок зменшив Верховний Суд до трьох років. Озерний перебував разом з іншими в'язнями у мордовським таборі Н.11 (Явас). Де тепер перебуває, невідомо.

Цікаві подробиці про Суд над М.Озерним подав Павло Скочок, літературний працівник газети «Радянська Україна». Він був присутній на суді М.Озерного. Суд формально був відкритий.

«Але скажіть, будь ласка, що то за відкритий суд, коли в залі сидять люди зі спеціальними, віддрукованими на машинці запрошеннями, — неначе ото любителі на театральній прем'єрі, — а мені, кореспонденту центральної газети, товариш у цивільному, якому я пред'явив при вході редакційну посвідку, зауважив: «Щось вашого прізвища немає в списку запрошених»? Мені, не відаю, з яких міркувань, все ж дозволили бути присутнім на суді.»

Це кілька слів із звернення Павла Скочка до П. Шелеста, першого секретаря ЦК КПУ, з 10 березня 1966 року. У зверненні П.Скочок дивується, як то Озерного, учителя української мови й літератури судять не на педагогічній нараді, чи на вчительській конференції. Його судить кримінальний суд! За що ж?... Зроблено передчасне узагальнення — пише П.Скочок. У чесній ширій тривозі української інтелігенції за долю рідного народу і його культуру чиясь нездорова, плескувата уява уздріла мало не державну змову.»

Озерному підставили «тінь» «правильного» учителя щоб слідувала за ним, а ця тінь побачивши на портреті Шевченка вишивані рушники звернулася до «педради»... до органів КГБ, що «всліддивши неправильного учителя підготували справу».

І за це пришили Озерному 6 років таборів суворого режиму. Цей вирок зменшено на половину, але цим не зменшується вина режиму й урядовців, що в ширім змаганні за розбудову української культури вбачають на,можнім кроці націоналізм. Вже й Дзюба в своїй книжці «Інтернаціоналізм, чи русифікація» застановляється над тим, але чи це

ЗВІРСТВА В УКРАЇНІ

23 листопада 1969 р. бельгійський журнал «Де Пост», що виходить нідерландською мовою, помістив під назвою «Звірства в Україні» документальний матеріал про жорстоку нелюдяну ліквідацію 10.000 селян у Вінниці 1938 року. Д-р. Сунен, професор анатомії при Гентському університеті, що недавно пішов на пенсію, член комісії, створеної під час війни німецьким урядом, віддав свої матеріали до диспозиції публічної опінії.

ДОСЛІДНА КОМІСІЯ

В часі розгару німецько-російської війни в 1943 році, коли було віднайдено масові спільні гроби в Вінниці, Гітлер дав наказ прослідити справу. Створено комісію до якої входило 11 членів: бельгієць, болгарин, фінець, француз, італієць, хорват, голяндець, румун, швед, словак і мадяр. Комісію вислали на місце досліду запечатаним літаком, яким керував особистий пілот Гітлера. Хоч літак прострілено у кількох місцях він щасливо досягнув ціль.

МІЖНАРОДНА ДОСЛІДНА КОМІСІЯ ЗЛОЧИНУ В ВІННИЦІ. ДРУГИЙ ЗЛІВА В ОКУЛЯРАХ, БЕЛЬГІЄЦЬ Д-Р СУНЕН

ПРИЧИНИ ЛІКВІДАЦІЇ

Страх Сталіна перед зростаючим спротивом в Україні довів до масових екзекуцій у 37 і 38 році. Ці роки знані ізза «великих чисток», що тоді відбувалися від найвищих до найнижчих прошарків населення. Рівно ж організовано в тих роках великі переселення, щоб забезпечити робочою силою Східній Сибір. Чи мешканці Вінниці відмовилися емігрувати? Одним з аргументів є, як пише «Де Пост», що Україна перебувала під західним релігійним впливом, чого москалі не могли стерпіти.

Незаперечним фактом є, що зліквідовано 10.000 селян — і то незаможних! За прізвищами ідентифікованих осіб можна довідатися, що це прості колгоспні робітники. Лиш час від часу можна стрінути примітку, що жертва була самостійним господарем. Вік людей був окреслений під 50-лу, отже жертвами були люди, що добре пам'ятали революційний час і обіцянки большевиків.

ОВОЧЕВИЙ САД

На вулиці Підлісного, в овочевому саду знайдено перших 30 спільних гробів. 4.600 покалічених трупів. Тіла були в спідній білизні верхньою оджею прикрито тіла. В деяких випадках тіла були посипані негашеним вапном, що унеможливлювало ідентифікацію жертв. На інших місцях можна було розпізнати тіло, що втрималося ізза властивостей ґрунту.

КОМІСІЯ ЗВІТУЄ

«Чоловічі тіла були винятково зодягнені. Руки були зв'язані на спині сильними мотузами. Жіночі тіла були нагі і не зв'язані. На тілах знайдено постріли головно у карк. Постріли походять від ручної зброї калібру 5.6 мм. Вживана амуніція була дуже примітивна... У деяких випадках знайдено в легенях і гортанці землю, з чого можна заключити, що жертву поховано ще живою... З висоти й густоти заросту гробів, стиску землі і розкладу трупів можна заключити, що їх закопано сюди перед 5-ма роками». (писано 1943 р.)

ВІЙСЬКОВІ МАТЕРІЯЛИ

Деякі свідки розповідали комісії, що запримічували таємничі речі. Гроби були хоронені як день так і ніч. Навкруги збудовано мури і кілька малих будинків. Люди думали, що в тих будинках, за мурами, працювали над винаходом таємної зброї. Ночами доїжджали сюди регулярно вантажні машини. Вони перевозили розстріляних трупів, а місцеве населення думало, що йшлося про довіз військових матеріалів...

ПОСТРІЛ В КАРК

За словами д-р Сунен у більшості випадків куля застрягала в мозку. Мимо того на шії можна було запримітити сліди шроту, що доназує, що кулю вистрілено з близька. Аналізуючи нахил льоту кулі, комісія ствердила, що жертва діставала кулю коли знаходила-

ЧЛЕНИ РОДИН ЗАМОРДОВАНИХ РОЗШУКУЮТЬ РІДНИХ МІЖ ТРУПАМИ.

ОДИН З ВІДКРИТИХ МАСОВИХ ГРОБІВ В ОВОЧЕВОМУ САДУ В ВІННИЦІ

МІСЦЕВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЄПИСКОП ВІДПРАВЛЯЄ ПОХОРОННІ БОГОСЛУЖЕННЯ НАД ВІДКРИТИМИ ГРОБАМИ.

ся в нахиленому стані. У пивницях НКВД (колишнього ГПУ) знайдено низькі двері, через котрі можна було пройти лише нагинаючись. Земля і стіни були заплямлені кров'ю. Правдоподібно кожна жертва проходила через ці двері. Про вжиття примітивної зброї свідчить факт, що деяких осіб треба було дострілювати 3 або 4 рази. Звичайною кулею луснув би череп.

ВОРОГ НАРОДУ

Розповідь кожної жертви подібна. Ось одна з них: «Мій чоловік Петро Ольховський, 26 літ, був арештований 1937 року в нашій хаті у Вінниці. Він був української національності і працював у пекарні. В день арешту перешукано наше помешкання і забрано кілька паперів. В наступних днях була я в НКВД. Мене не допущено до в'язниці. Місяць пізніше мені дозволили вислати плащ, але бачити чоловіка я ще не мала права. Ще пізніше мені розповіли, що мого чоловіка вислано на 10 літ до концтабору на Сибір. Листовна переписка була заборонена. Коли тут почалися розкопи я приходила щодня дивитися. Я розпізнала на одному з трупів чорний плащ, скарпетки і сорочку — власність мого мужа. Окрім того я розпізнала трупа через викирвлення мізинчика. Помилка виключена.»

ПЕРЕСТОРОГА

Про Вінницю після війни на всіх мовах всі мовчали. Може й тому, що між Америкою й СРСР настала відлига американці не використали даних про Вінницю. Таких Вінниць були десятки, як не сотні. Але чи світ про них колись дізнається? Натомість тепер відзначають врочисто «100-ліття від народження 'великого гуманіста' Леніна,» який був винахідником і творцем системи чека — ГПУ — НКВД, що еволювала в теперішню назву МГБ з рафінованими засобами вбивства типу ціанкелевих пістолів, тощо.

ЧИМ ТУРБУЄТЬСЯ КОМСОМОЛ

Кожний виступ, промова, звернення, пленум чи з'їзд комсомольської молоді просякнуті до такої міри штампом, стереотипністю і браком відваги вийти поза наставлені рамці, що немає можливості інакше окреслити ці публічні виступи і з'їзди «по покращанню праці».

В грудні минулого року відбувся пленум ЦК ЛКСМ, а в березні цього року відбувся XXI з'їзд комсомолу України. «Нігіл нові суб-соле» — для минулорічного пленуму ЦК ЛКСМ. Пленум захочував молодь готуватися, бути чуйним і на сторожі, бо «імперіалістичні агресори», відродження неонацизму у Німеччині, високі асигнації німецького уряду на воєнні витрати, грандіозні воєнні бюджети С.Ш.А. що витратили більше коштів на озброєння, як Гітлер на підготовку другої світової війни, 8.000.000 підлітків об'єднаних у снавтські організації, що «співробітничать» з Пентагоном, який після другої світової війни розважав вже 20 воєн є великою загрозою для світового миру»...

Таких «перли» у розважаннях О.Капта, гавляйтера комсомолу України на XI пленумі ВЛКСМ багато. Все це аж напрошується згадати 1956 рік (Мадярщина), горезвісну совєтську інтервенцію 1968 року (Чехословаччина), заслання на «Сибір неісходиму», переслідування релігії, «свободу» преси і думки, мордовські табори, всякі чистки і штучні голоди, насильства і жорстокості, то ні одна країна в світі не перевершила ще досі московської комуністичної системи. Та ні Капто, ні ніхто інший з лідерів комсомолу не відважиться засудити об'єктивно злочин, хто б його не зробив. Навпаки злочин роблений комунізмом виправдується.

Щоб досягнути своєї цілі ведеться масову військову підготовку, вбивається в голову жовтенят, і «юні» вже змалку, що війна і підготовка до неї справедливі. Втовкається в голову молоді потребу брати участь у «ленінських уроках», «постійно діючих лекторіях», «теоретичних конференціях», «політичних клубах», «університетах молодого марксиста»...

Щоб доказати рівень натхнення партією, деякі молодечі комсомольські групи організують «стоденну ударну ленінську трудову вахту», інші кидаються добувати 50 тонн вугілля понад денний плян, ще інші сто швидкісних плавон...

Гуртки, клуби, комсомольські збори все на те, щоб готувати молодь до війни, виховати її у «нещадності і жорстокості до ворога» як каже службова книжка червоноармійця.

На кожним кроці все мусить нагадувати про «великі подвиги» і «великих людей», що спричинилися до будови соціалізму, або боронили його здобуттів... Для цього організуються «походи», але романтику подорожей, слід за думкою О.Капта, поєднудати з політичною роботою. Щоб мати перед очима їх «священні імена героїв» і їхні подвиги, молодь мусить створювати музеї, кімнати і куточки слави».

З боку О.Капта є нарікання, що молодеча література у військово-патріотичному дусі занедбана. Замість описувати героїзм війська, військова побутівність і трагізм війни беруть верх.

Обмаль і пісень «високого патріотичного звучання» (в роді «три танкісти») розрахованих на масове виховання, на готовість бути готовим до «суворої боротьби».

Поділивши молодь на групи, Капто застановляється над психологією молодої людини. Він характеризує молодь «конкретністю світосприймання», «високою емоційністю» «піднесеністю почуттів», «прагненням до активного утвердження в житті». Важко знайти хлопчика або дівчинку, які не хотіли б бути героями. Для цього пропонує він використати позакласний час учнів на екскурсії до революційних пам'яток, у військові частини, де учні мають ознайомитися з технікою, зброєю, брати участь у воєнізованих іграх.

Та не зважаючи на те, що дитину стараються включити в свою систему вже від дитсадку, не дають собі ради з вихованням молоді...

Щоб включити і молодших у військово-патріотичне виховання, Капто пропонує «інтернаціональні ранки, летючі мітинги, військово-патріотичні інсценівки».

Але!... Капто сам признається, що робота, що ведеться з молоддю безсистемна. Треба шукати і черпати досвіду в попередників.

Від 68-70 року в Одесі відбуло більше як 10.000 молодих варту біля пам'ятника Невідомого моряка. Це виглядає успішним, бо молодь у віці 14-18 літ, (учні 5-8 клас), як сказано вже, відкрита на все героїчне. Треба знати, що на 4,3 мільйона членів ВЛКСМ, 40 % молоді в цьому віці.

Каже далі Капто, що вже від 9 класу треба визначити інтереси та нахили учнів і готувати їх до почесної і відповідальної професії офіцера.

Критика на недоліки все та сама: робота безсистемна... забувається досвід минулого... посилити боротьбу за якість школярів... вечірня освіта на селі незадовільна... деякі області активно не включилися до підготовки ювілейних святкувань ... і т.п.

Мимо того, що учасників військово-спортивної гри в 1969 році було 140.000, що відбулося 212 маршрутів з 850.000 учасників що існує 60.000 молодих лекторів, (75 % з вищою освітою), 750 шкіл пропагандивної майстерності, мимо того що ряди комсомолу зросли не тільки задля ідеологічної посиленої нагінки, але з користей, що впливають з того, мимо того, що існує 600 військово-спортивних таборів, 60 комсомольських театрів, 26.000 клубних установ — комсомол не дібрався до всієї української молоді. Сам Капто висловив невдоволення з того приводу, що в деяких областях і районах є недотягнення в прийнятті до комсомолу робітничої і колгоспної молоді, що робота ведеться мляво.

В дусі пленуму відбувся також і XXI з'їзд комсомолу України. Окрім послань чуйності проти «імперіялістичних агресорів» жодних суттєвих проблем не порушено. Навчання московською мовою по школах залишається, проблема підвищення освіти залишається, і лише непоінформованим особам видається, що маса цифр подані на пленумі чи з'їзді оправдують організацію цієї молоді, що несе із собою руйнівничі кличі смерті, жорстокости. Навчені комуністичною системою вони переінонують себе, що ставши патріотом-інтернаціоналістом зможуть боронити «завоювань соціалізму» і так стати на захист «Батьківщини».

ЧИР

ПОЕТ СЕРЦЯ І ГОСТРОТИ

«Летюче віконце» перша збірка не звичайного поета шестидесятника В. Голобородька, здана 1964 р. до видавництва «Молодь» не побачила ще сьогодні світу. Рівно ж як і інші його збірки. Але, це не перешкоджає, щоб вони з іншою захальною літературою переходили від хати до хати, з рук до рук...

Народився В. Голобородько 1946 р. на Донбасі, де закінчив середню освіту. В 1965 р. вступив до Київського університету, працюючи перед тим на шахтах, але з яких причин його не закінчив, про це важко дізнатися... В 1969 р. Голобородько перебував у червоній армії на Далекому Сході.

Поезія Голобородька оригінальна, яскраво уявлена. Це правдивий пастель. Це поезія несподіваних асоціацій з буйною емоціональною силою. Про буйність уяви свідчить гама фарб і діапазон чуттів, якими користується автор.

Що ж про Голобородька критика?

В. П'янов: «Гострий зір В. Голобородька вихоплює з буденного життя вагомі зерна поезії.»

І. Дзюба: «Йому нібито невласлива та масштабність до якої небезуспішно прагнуть сучасні молоді поети...» В нього немає: «неминучого інтелектуалізму з обов'язковими антисвітами, бетатронами й посиланням на довгі списки великих геніїв людства...»

Світ Голобородька – «жива реакція отак укладеної душі на цілком сучасну навколишню дійсність...»

«Всі неживі предмети у Голобородька оживляють і поводяться як добрі й милі істоти, як цікаві й пустотливі діти...»

Рідна тематика, «дивосвіт рідної хати», відіграє у його поезіях суттєву провідну роль.

Видавництво «Смолоскип» видало всі 4 збірки талановитого поета: «Летюче віконце», «Пастух квітів», «Від криниці до криниці», «Ікар на метеликових крильцях» – збірки нібито й без «політичного акценту», однак світу денного за заслоною не побачили...

Поезія

Проза

Смолоскип

УКРАЇНА НА СЦЕНІ

На сцені була лялькова Україна –
а у залі – позіхаючі – глядачі,
позіхаючими ротами – на паперову калину
і ситі черева думками глядачі.

А вона сцену мела матнями
своїх лялькових козанів,
у яких не було ніколи матері,
у яких не було ніколи братів.

Аж під стелю підсианували
графофонними голосами покрикували,
наче лякали гайвороння,
що над ними, як хмара чорна.

Гайвороння над сценою – це чудо,
тобто гайвороння над сценою – це чудово:
і посипалися мідяни оплесків,
наче руки ситі в жебрачу миску.

А потім на сцену прийшла Катерина,
як синя річечка притекла,
а над нею – червона калина
опустила на плечі два крила.

І на її синеньких руках,
а на її – синеньких – байстра і
(Чи втопити тебе в морях?
Там висохнуть ті моря!)

Поглянула вона на люди,
Нема людей – одні глядачі,
та чорно світять люстри.
(і зникла у люстровій ночі).

УКРАЛИ

МОЄ ІМ'Я

Украли моє ім'я (не штани ж –
можна і без нього жити)
і тепер мене звуть той,
у кого ім'я украдено.
Я вмю сіяти і мурувати білі стіни
і коли я посію то всі узнають,
що сіяв той,
у кого ім'я украдено.
Привітальні листи і телеграми ідуть
уже на моє нове ім'я, на ім'я того,
у кого ім'я украдено.
Уже всі примирилися (бо і сам давно)
із моїм новим ім'ям. Жінка теж звикла
Тільки от не знаю, як бути дітям,
як їх иликатимуть по-батькові?

ПЛЯНОВА РУКАВОЗДАЧА

— Ну хто з вас сорочку знімає!?

— Відірви лівий рукав із сорочки,
зараз модно без лівого рукава.

— Та остання ж сорочка...

— Є ж хоч остання,
а он у Африці люди без штанів ходять —
треба ж одягти народи

— Та рука ж гола буде —
люди засміють...

— Яка така рука?!

Подивись скільки безруких ходить —
і живуть. А ти — рука!

Ось нічого, придумаємо ще пару воєн —
тоді й не знадобиться рукав...

Коли то буде, пришийте рукав...

— Пришити? Пришиємо — бо заважаєш
добровільній рукавоздачі державі.

Стільки приємно, що не одна сорочка зітліє
на твоїх плечах, поки й плечі не зітліють!

— Товариші, я віддаю і другий рукав —
для перевиконання пляну...

ПАМ'ЯТНИКИ

По площі гуляло кільканадцять
пам'ятників невідомому солдату.
Вони жваво про щось говорили,
курили і все поглядали на перехожих —
все чекали, що от-от прийдуть ті
хто їх ждав із війни.

Але всі вони або повмирили,
або давно вже їх забули.

Батько весь час відчуває вину,
що не він загинув, а його друг із Дону,
але на площу і він не прийшов.

ХТО МИ?

Хто ми? — сумніваємося
заплутавшись як земляні собани
між корінням дерев і вмерлих предків
яким носимо їсти раз на рік

А ще зчишаємо іржу із насок і гармат
і в темних норах над мапами
посилаємо полки на полки
але всерівно темно

Будуємо високі будівлі
а от ирила не вдаються
дискутуємо про анахронічність очей
і взагалі про ліхтарі бо знаємо хто ми

НЕКРОЛОГ

Ноли спорожніють мої очі
і стануть безглуздими і непотрібними,
як кухоль білий без води,
тоді з українського поля
колосся зеленими гадюками
почне заповзати в них.
І буде мені пекучою третизна правди,
і буде мені болючою порожнява очей...
Я сяду за стіл
на українському полі
і напишу собі некролога.
Його миттю надрукують на четвертій сторінці
поруч з коментарями про футбол,
але то мені буде байдуже,
бо я лежатиму
на українському полі
з порожніми очима,
в які заповзатиме колосся
зеленими гадюками.

КОЛЕКЦІОНЕР КОЛЬОРОВИХ ОЛІВЦІВ

Життя було сіре як донецькі смітники
а кольори яні йому доводилося бачити
були такі тьм'яні
що в них не вірилося

А райдуга з налялася дуже рідно —
двічі-тричі на все життя —
і про неї він чував тільки
із старих книжок та від матері

На всю получку яку він одержував
на роботі в монторі
купував олівці — дешеві і дорогі
по шість олівців у моробці і по двадцять чотири

Ховав у шафи і під ліжко
а коли заглядав туди
то несподівано знаходив райдугу

Степом проходить Сирчан,
 Тирса дорогу вкриває.
 Хилиться-журиться хан,
 Сльози втирає.
 Згадує неньку свою,
 Згадує Отрока-брата,
 Як у жорстокім бою
 Сталася втрата:
 Військо його полягло,
 Поле укривши кістками...
 Вітром сліди замело
 За ворогами.
 Сам він у грізнім бою
 Трохи тоді не загинув,
 Здолану землю свою
 Отрок покинув.
 Вже ось десята весна
 Край половецький квітчає —
 Вістки від брата нема,
 Чутки немає.
 Степом проходить Сирчан,
 Зілля Євшану шумає.
 Кажуть, те зілля євшан
 Рани зціляє.
 Йде до намету Сирчан,
 Кличе співця свого Оря.
 Зілля співцеві вруча,
 Тужно говорить:
 «Орю! Мій славний співець
 Слово у тебе, як лезо.
 Їдь за глибокий Донець
 Аж у Обези.
 В горах крутих відшукай
 Брата мого дорогого,
 Тугу мою передай,
 Просьбу до нього:
 Хай повертає назад,
 Тде з чужини додому.
 Тут по нім журиться брат,
 Плаче по ньому.
 Пісню йому заспівай
 Про половецькі простори,
 Про наш відроджений край,
 Небо прозоре.
 Дай удихнути йому
 Духу терпкого євшану,
 Хай нагадає йому
 Землю кохану».
 Джура сідлав вороних,
 П'яв до спини потебеньму...
 Довго молилась за них
 Джуриня ненька

Клякне навколішки хан,
 Голову хилить додолу —
 Кличе-гукає Сирчан
 Брата додому.
 ... В пишних хоробах своїх,
 Вплавши у спогадів мороз,
 Пісню степів золотих
 Слухає Отрок.
 «Там шелестить сон-трава,
 Тирса колишеться рівно, —
 Линуть співцєві слова
 Тихо й чарівно, —
 Тужать давно по тобі
 Рідні степи половецькі,
 Ждуть небеса голубі
 Й води донецькі.
 Там привітає тебе
 Степ горлицьким барвистим.
 Жайворон пісню веде
 В обрію чистім...
 Брата свого пожалій:
 Він тебе бачити хоче.
 Він у журбі по тобі
 Виплакав очі».
 Та не вражають пісні
 Серця безжурного хана.
 Він пам'ятає в огні
 Землю кохану.
 На батьківщину свою
 Хан повернутись не мріє —
 Краще в чужому краю
 Сонечко гріє.
 Ти й засмутився співець:
 Хана нічим не проїняти...
 Мовчки поклав на стілець
 Зілля пом'яте.
 І розлустився євшан
 Духом степів половецьких...
 Ніби позбавився хан
 Пут полонцьких:
 Очі слізьми налились,
 Груді задихали часто.
 Мислі його понеслись
 Степом квітчастим.
 «Краще на рідній землі
 Власти у битві кривавій,
 Ніж на чужині мені
 Жити у славі!»
 ...Степом проходить Сирчан,
 Хилиться тирса пом'яте...
 Радий зустрінути хан
 Рідного брата.

ДО ТЕБЕ, МОЯ УКРАЇНО

Рідна земле і рідне небо!
Не забуду я вас ніде.
Україно моя, до Тебе
Рветься серце моє молоде.

За горами і за морями,
Де я тільки уже не був,
Край, увінчаний тополями,
Ні на мить я ніде не забудь.

Я прилину колись, прилину
На свою Батьківщину святу,
Припаду до землі на коліна
Й цілуватиму землю ту!
Рідна земле і рідне небо!
Не забуду я вас ніде.
Батьківщино моя, до тебе
Рветься серце моє молоде.

ЗА ЛЮБОВ МОЮ ЩИРУ

Чи це справді було, чи був сон це?
Розчинилось забите віконце,
Як горіло над обрієм сонце,
Як співали в гаях солов'ї...
Прокидалися мрії мої.
Оживали надії мої —
Розчинилось забите віконце...

Розчинилось забите віконце
У тюремній стіні,
І проміння пестило мені,
Руки, і груди, і стомлену душу.
Чи це справді було, чи був сон це?
Це був сон. Бо вгорі — тільки рисочка неба,
Риска синього неба у забитім вікні,
Солов'ї не співають мені,
І пісень мені їхніх не треба,
Бо й мені не співати тепер,
Я неначе помер.

В мене сонце і небо
Лютій ворог украв,
Він мене покарав
За любов мою щирю до неба,
За любов мою, сонце, до тебе,
За любов мою, земле, до тебе,
За любов мою, люди, до вас...

ПТАШИНІЙ ДИПТИХ

«Птахи не вічні у небі,
вони кінчають день на землі»

(Юрій Коломисць)

Не встиг я вам купити оберемок вітру
(не стало дрібняків)
птахи,
хоч колір ваш вже так подібний до землі.
Побрались восени дерева (знаєте?)
і довго виглядали вас з-над сонця негритянки.
Байдужі, знаю, вам заляпані сміхами стіни :
бо ж і вода
подібна стала до розплавленого
скла.

Давайте, розкажу вам казку про жар-птицю,
хоч вже й мені не стало слів – дрібних,
хоча б
як крупина.
(Чого ж сердито так сплітаєте з мовчань невидні гнізда?
Я довго чатував на сонце : в сітах
залишилася лиш тінь
його.
З лун витрусив я вам усі можливі згукі,
аж дні прилипли глеєм до долонь.
Малюю ревно назелено роки, павуки і сумерки.
а, попри все, ви родите мені
лиш тугі камінці.

ФЕБРІЯ СНІДАННЯ

Над ранком принесу тобі на стіл
М'ясисте море, викурене з мушель.
В пісок зарю недогризані громи.
І стануть дні кругленькі, як горіхи.

Попрошу горобців співати коліснової
(Так – тихо, щоб було не всохла радість).
Й обстригши з дерев'яних рун мох снів,
Наллю з чекання злиту філіжанку небом.

Прилине вітер на гостину, ти і, може, жук якийсь.
І стіни віддадуть мені лице – дитяче.
Якщо ж випадком знов занашляє десь дзвін,
Тоді лише : на- мить сховаю усміх до нишені.

НЕРОН

Як римські ярмарки ніч крижана залила,
І руки темноти давили денний крик,
З тяжкої сірості, що місто оловила,
Піднісся несподіваний вогню язик.

І полум'я заблимало ще в іншому місці
На пишних заспаних будинків чорнім тлі,
І, мов проказа, кинувся по місті,
А хмарами гнів пробіг червоно по лиці.

Тривоги гамір вистрибнув з ліжок дрімання
І кинувся бігом по сонних вулицях...
Навкруг почулось паніки галасування,
І покотився рокотом холодний жах...

Зчинилась метушня... Гасали дино тіні
По лабіринті, де в вогні відчай палав...
І тріскотіли, наче смолоскипи, стелі,
Нелюдський плач байдужість ночі роздирав...

Безпечно з білої тераси на пожежу,
Що кров'ю відбивалася в його очах,
Самовдоволено глядів палій й про Трою
Понурий вився слів на всміхнених устах.

ПРОХАННЯ ОДИССЕЯ

Ви радше прив'яжіть мене
до сонця звиклим кабелем ілюзій,
або отвертість рук моїх
уткніть в незломні щелепи дієзів.
Встроміть мені у груди тинь,
оброслу мохом і колючим дротом.
Та не давайте вже палітри і квачів
мені до рук.

Вже радше ви перетопіть
мою свободу на турбіни примхи.
Та не давайте в руки пензлів,
та не давайте болям імені
креслити паралелі ґратів
на полотні
своїх закурених очей.

Щоб і для мене вітер вітром був,
і сонце – сонцем,
і щоб вони на мене не дивилися
смугасто.

То й вислухайте

просьбу Одиссея.

МУСЯ

КОНКУРСОВЕ ОПОВІДАННЯ НАГОРОДЖЕНЕ І ПРЕМІЄЮ СФУЖО

(ЗАКІНЧЕННЯ)

— Ой горе моє! Та навіщо ж я її так схвилювала? — бідналася в думках пані Башкирців, спостерігаючи дві багряні плями, що виступили на ніжно-рожеве личко її доньки. Оця зловісна недуга Мусі затроювала їй серце кожну радість у житті. Заради Мусі вони постійно в розїзді по найславніших купелях світу. Вони зїздили всі найкращі заведення Швейцарії, Італії, Німеччини, Франції... Не один хутір, не один ліс, не одне село пішли в чужі руки, щоб можна було продовжувати оте лікування, якого зрештою й не можна було виявляти доньці. Зміни місця, переїзди з країни в країну треба було зумовлювати начебто закінченням сезону, або навпаки — початком карнавалу... А далі вже й приховувати правди не дається, бо лікарі радять віддати Мусю в санаторію на гострий режим... Та хіба ж Муся віддасться будь-якому режимові?

— Мамочко! — озвалася, пересердившись, Муся, — Скажи мені, будь ласка, як це є з нашим родом: чи ми «руськіє», чи козаци, чи ширі українці, як це бувало гаряче обстоював Гриць, а я з нього сміялася... Він, зачеплений за живе, прозивав мене зате «перевертнем»... Але тут на Заході я бачу, що його правда, слід було прослідити цю справу, бо тут кожний має свою точно окреслену національність, тільки... я одна ні! У нас у паспортах записано «руські», але ж Ти сама обурюєшся, коли хто думає, що ти з Москви чи Петербурга... Це ж треба врешті встановити, бо... бо мені соромно!

— Та чого ж тобі, Мусінько, соромно й навіщо тобі ще й тим клопотатися? Ще цього бракувало! Оце через ці справи в нас із батьком життя немає, бо він ніяк не може погодитися з моїми Бабаніми. Він завжди дорікає їм, що вони «зайди», на його, начеб-то споконвічній землі... А що вже Кочубеям навитикає зрадництво їхнього якогось предка...

— Бо таки правда: куди Бабаніми рівнятися до нас? І хоч твої Бабаніни мають наділи від царя, то ж не когось із них, а тільки нашого тата вибрали маршалом шляхти!... Виходить — царська влада до України не сягає!...

— Та відкіля ж це в тебе такі думки моя доню? Чи ти уявляєш на яку небезпеку виставляєш нас усіх таким говоренням? Ще добре, що ми закордоном, а то... Це напевне Гриць тобі такого наговорив!...

— Ні, мамо, заспокійся! З Грицем я бачилася ще торік у Гавронцях і тоді, — ти ж сама знаєш, бо картала мене, — я висмівала його «локальний патріотизм», оте його «українофільство», як зрештою теж отой смішний сибаритизм, низьку освіту й провінційність усього

— Мусю! Як же ж ти можеш так зневажливо ставитися до наших сусідів і приятелів? Це все чесні і порядні люди! А над бідним Грицем ти й справді жорстоко знущалася. Хіба ж це його вина, що він поза Полтавою й Харковом світу не бачив?

— А чому він світу не бачив? Він же доволі багатий, щоб мого поїздити по світі! Хоча б до Відня вибрався, а то ні! Сидять оці гречкосії по своїх хуторах і тільки те роблять, що їдять. Поїдять, відпочнуть півгодинки, а тоді знову за стіл засідають і так весь день... І в гадці їм немає, що паризький «кльошар» веде куди цікавіше життя за цих панів, надто лінивих, щоб книжку в руки взяти, чи чужу мову вивчити... Тільки те й уміють, що нарікати та за «давньою славою» побиватися. Але щоб її відвоювати, або нової роздобути, то це їм і в голову не прийде!...

— О то-то-то! Знайшла з ким про славу говорити! Якщо й правда те, що вся київська та полтавська шляхта — нащадки козаків, — то надто вже вони салом від розкошів поросли... ледачі стали...

— Але ти мені таки скажи хто ж ми такі? Хіба «кацапи»? Ти ж пам'ятаєш як ми, переїздом, оглядали Петербург і Москву. Хіба ж не здавалося нам, що ми туристи в чужій країні? Невже оці петербурзькі касарні чи брудні московські вулички й «ізби» могли ми вважати чимось нашим, рідним? Хотіла б ти там жити?

— Хай Бог милує! Хіба нам погано в нашій Полтавщині? А хіба ж є в світі краще місто як Київ? Чого нам на північ пертися?

— Але ж як зветься ота Полтавщина з Київщиною й Харківщиною? Чому ж ти мусіла пояснювати Папі, що таке Малоросія? Та хіба ж є така країна? Хіба видає вона паспорти?

Коляска затрималася перед магазином модного кравця на великому бульварі й поклала край цій незвичній розмові.

*

А декілька тижнів пізніше вона везла їх на вулицю Лежандр, щоб віддати візиту Бастієнові Лепажеві. У маленькій вітальні прийняв їх брат маляря архітект Еміль, бо Бастієн хворий, але з нетерпінням чекає їх у ателіє. Вони застали його окутаного коцом на низькому фотелі. Привітавшись, Муся залишила маму для розмови з хворим, сама ж кинулася жадібно розглядати картини, рисунки, ескізи... Особливо притягали її такі картини як маленька пастушка з коровами, жінка в полі, паризькі завулки з дітьми, тощо.

— А що це в вас закрите полотном?

— Це... розпочата тільки... Жан д'Арк...

— Як?! Ви малюєте символічну, історичну картину?!

— Так, панно Мусю й зараз вам поясню чому... Вам тільки що подобалася пастушка, робітниця в полі, дітваки... А Жан д'Арк, — це ж мільйони таких пастушків, це весь народ, це ідея народу... Чи ви мене зрозуміли? Це те, що вище понад простий народ і понад усі наші касти... це втілення усього народу, нації... Розумієте мене?

— Але ж я розумію вас прекрасно! Це саме те, чого мені бракує!... Ідеї, ідеї мого народу... Я малювала досі «хохлушок», або ж накреслила групу місцевих аристократів з Полтавщини з грою в карти... Та хіба це був народ? Мені саме бракує нашої Жанни д'Арк!... Мамо була в нас така?

— Не знаю, дитино, треба б подивитися в книги, в історію...
Запитати в Гриця.

— Так у Гриця! Ах, чому я не хотіла навіть слухати його? Ви, Маестро, навіть не знаєте, яку істину ви мені відкрили! Ви підказали мені те, чого мені досі бракувало: ідеї!! Я знайшла її завдяки вам. Мій любий друже, здоровійте чимскоріш бо мені дуже треба ваших порад!

— Звичайно, мені теж треба видужати, щоб викінчити Жан д'Арк для Сальону...

— І не забувайте нас, бо я теж подумаю над своєю Жан д'Арк. Та покищо, для Сальону роблю «Вуличну лавку». Чи бачили ви її коли на бульварі Батіньюль, або авеню Ваграм? З оточуючим красвидом, з проходжачими мимо неї людьми? Чого тільки не містить у собі така лавка, — якого роману, якої драми... Невдачник, спершись ліктем на спинку, совгається поглядом по поверхні предметів, побіч нього жінка з дитиною. На першому пляні дівчина з визивним поглядом і широким капелюхом. Крамничний продавець присів, щоб прочитати газету, а філософ чи поет, задумано палить цигарку. Але, чи знаєте? Яюсь мені відпала вже охота кінчити цю картину... Хотілося б починати нову... оцю «ідею»

*

Який це вже раз везла їх коляска на вулицю Лежандр. Муся зодягнена в нову сукню з сірої тоненької вовни з плисовою накидкою, коронковими коміром і маншетами, в модному капелюсі з оксамитною стрічкою, пані Башкирців у лілово-фіолетному костюмі з «точком» на голові.

Пані Лепаж захоплена виглядом обидвох пань, але докоряє:

— Три дні вас не було в нас!

Великому мистцеві трохи покращало. Він сам їсть свій бульйон з яйцем. Мати сама обслуговує його, щоб не приходила прислуга. Нарікає, що не може покликати стрижія, бо Бастієн зразу хоче вставати. Пані Башкирців каже на те, що вона нераз стригла волосся синові сама, бо ж у поближжі їхнього маестку не було стрижія.

— Хочете, я вас підстрижу, в мене легка рука.

Усі сміються, але Бастієн, несподівано, зразу ж погоджується. Його мати приносить накидку, пані Башкирців береться за роботу й виходить з неї з честю.

— Та ж ця картина аж проситься на полотно! — каже Муся, — Мамочко, ти прекрасна в ролі Даліли! Так, це буде моя наступна картина «Самсон і Даліла»...

— Тільки ради Бога, панно Мусю, — не робіть з мене вже підкореного Самсона!

З притямом волоссям і бородою, Бастієн виглядає молодше й краще. «І подумати, що йому тридцятьп'ять років! А очі «бачили» Жанну д'Арк! Це терпіння так його ошляхетнило. У нього, кажуть рак шлунка й від цього в нього жакливі болі...» — думає собі Муся, коли Бастієн поглянувши в дзеркальце, дякує пані Башкирців.

Треба було прашатися, не зважаючи на знову посумніле, повне докору, обличчя Бастієна. Виручає архітект.

— Йому тепер трохи краще й від завтра я возитиму його в Булонський лісок. Може приїдете й ви туди., Пані? — звертається

— Звичайно приїдемо, Мусінька. Я, сказати правду, волю їхати з нею в лісок, як дивитися на її пересиджування на буйль-варах ізза тієї «Лавки». Вона сидить там годинами, не зважаючи на холод, байдужа на товпу, що збирається довкола неї...

— Якже ж так можна? — обрушився Бастієн. Пані Добродійко! Не дозволяйте панні Мусі перемерзати! Та це ж осінь! Ви розумієте? Обіцяйте мені, панно Мусю, що берегтимете себе... А втім, мені вже тепер краще й я сам пильнуватиму...

— А картина? Ваша Жан д'Арк закінчена, а я? З чим же я покажуся в Сальоні? Але ви заспокойтеся. Моя мама звикла завжди перебільшувати... До побачення в Булонському ліску!

*

Заки їхати в лісок, пані Башкирців домоглася, щоб вони вранці відвідали доктора Потена. Цим разом він зробив поважний вигляд і рішуче настояв на тому, щоб обидві пані зразу ж пішли до спеціаліста доктора Гранше. Бо в Мусі, поза звичним нашлем, ще й незвична перестуда. Доктор Гранше мабуть не на жарти перелякав маму, бо вона казала візникові повернути до хати, не зважаючи на Мусині протести, таки зразу поклала її в ліжко. Тоді покликала домашнього доктора Потена й благала його робити всілякі заходи, щоб Мусю поставити на ноги, бо вона лютує, що не дають їй малювати вже місяць.

А тимчасом у вітальні пань Башкирцевих чекали аматори картин і журналісти на дозвіл репродукувати їх для газет, купці, що розпитували ціни...

— Ніяких картин не продаю! Репродукції дозволяю робити! — розпоряджується Муся й переказує Розалією, щоб вони всі забиралися геть.

Одного дня Розалія сповіщає архітента.

— Прости негайно! Ні, ні, подожди, поправ мені подушку й прибери все, а тепер можеш просити, — суетиться Муся.

Архітент прийшов запитатися чому так довго пань не було видно, бойого брат дуже цим непокоїться.

— Ви не знаєте панно Мусю, скільки радості приносите ви моему бідному братові своїми відвідинами, чи зустрічами. А ще тепер, коли йому полегшало і коли він шукає за вами по ліску...

— Коли пан Бастієн уже виходить, — змішується в розмову пані Башкирців, — то не годиться, щоб ми його відвідували...

— Зовсім немає в цьому потреби! — резолютно відповідає Муся, — адже ж ми можемо зустрінутися з паном Бастієном у ліску. Мені ж уже покращало. Сьогодні п'ятниця? Так у неділю ми приїдемо на певно! Правда мамочко?

— Мусінько моя найдорожча! У тебе була сильна перестуда й доктор Гранше заборонив тобі виходити з хати...

— Ти мамочко, зачарувала доктора Гранше, самою своєю появою й він усе робить, що ти хочеш, щоб я сиділа в хаті і нудьгувала! Доволі! Завтра я встаю й беруся за картину, а після-завтра ми ідемо в Булонський ліс!...

*

— Недобра! Цілі три тижні ви не показувалися, хоч обіцяли прийти через день! Хіба не манила вас краса цього золотого, осіннього ліску? — і Бастієн підвівся зі свого переносного стільця, щоб подавши Мусі рамя, перейти з нею по самотніх алеях густо викладених зжовклим листям.

— А ви хіба не знаєте скільки часу залишилося до вистави? — 203

чомусь приховала Мусю справжню причину. — Та ж треба працювати, бо даром медалі не дадуть!

— А вам так страшенно залежить на цій медалі? Та ж ви, у вашому віці, з вашими дотеперішніми успіхами, повинні вважатися щасливою! Ніодна жінка не мала ще такого успіху як ви, ще й за такий короткий час... Вас усі знають, про вас говорять, а вам ще цього всього мало... Вам треба б два сальони в рік! Щоб тільки слухати похвал, щоб діставати почесні, якомога більше, якомога скоріше... А втім, — це природно... Я сам перейшов через це все...

Осінній день короткий і треба було повертатися до хати. Цим разом Мусю супроводила тета, то й Мусю розпорядилася, щоб тета їхала екіпажем з Емілем, а вона повозкою Башкірцевих з Бастієном.

— Мене бачитимуть з вами у вашій повозці. Чи знаєте, що це значить для людських язиків? — сказав Бастієн, подаючи Мусі руку й у його голосі почулося підозріле дрижання.

— А ви боїтеся таких поговорів? — різко відрубала Мусю, заторкнена у своїй гордості. «Це ж хіба не він повинен би журитися плітками!» — подумала.

— Мусю! — раптом викрикнув Бастієн і похопившись, замовк. Та знову, раптово схопивши Мусині руки й повернувшись усім тілом в її бік, заглядаючи в очі, промовив. — А ви, ви не боїтеся поговорів? Вам байдуже, що скажуть люди на нашу любов?

— Любов? — ледве прошептала Мусю з радісною полегшею, — Що ви сказали?

— Я люблю вас, Мусю, як ніколи й нікого! Хіба ви цього не знали? Ви чудова дівчина, яка впала мені як дар з неба, після такого виснажливого життя, після самозреченної, божевільної праці, після стількох років боротьби, заведених надій... А ви? Чи зможете полюбити мене хоч крихітку, хоч недовго? Скажи Мусю кохана, скажи... Або ні, не кажи нічого, я все знаю, я відчуваю, я відчуваю, не кажи, тільки побудь у моїх обіймах, хай я зазнаю крихіточку щастя... Я на нього чекав ціле життя! — і Бастієн уже не зміг дошептати своїх палких слів, бо Мусина голівка сперлася на його рамя й гарячі, вологі уста чекали на цілунки...

Цього вечора і мати і тітка і навіть Розалія дивувалися Мусиній веселості та доброму настроєві. Вона сідала за фортеп'яні і грала серенади, тоді кидала в половині фрази, витягала з кутка призабуту бандуру, й виспівувала тужливі дівочькі пісні, то знову, прибравши свого муринчика перами й намистом, починала його рисувати і за хвилину збудившись і цим, перехоплювала Розалію на середині вітальні й вальсувала з нею під спів, аж поки ці герці не перервав напад кашлю.

— Мусю, покинь. До чого ж ці дурниці? Навіщо ж ти себе так напружуєш? Забула що казали й Потен і Гранше? Ніякого зворушення, ніякого зусилля...

— Ох, мамочко! Це все дурниці, побачиш я тепер швидко подужаю. Я щаслива, розумієш? Щаслива!!! Готуй мені на завтра найкращу суню, я хочу бути прекрасна! Дай Розалії вигладити всі сукенки, я зараз мірятиму...

— Добре Мусинько, а кого ж ти завтра сподіваєшся?

— Завтра прийде Бастієн просити тебе моєї руки...

— Бастієн Лепаж твоєї руки?

Бідна Мати! Що мала вона відповісти, коли горло здушили сльози? На щастя Муся стояла проти дзеркала й мугикаючи модну пісеньку, розчісувала волосся, підбираючи причіску.

— Ну, що ж доню, — відповіла врешті пані Башкирців. — коли він тобі до вподоби...

— До вподоби! Та це ж геній! Мамо, ти розумієш? Геній!!! Ти мабуть не задоволена, що він не православний, правда?

— Та Бог з тобою Мусінько! Невже я можу противитися щастю моєї самотньої доні тільки тому, що її вибранець іншої віри? Я ж не перешкаджала була тобі, коли ти мала була виходити заміж за католика Антонелі. Це вони, навпаки, ота кардинальська родина, були невдоволені невісткою-чужинкою...

— Ах, не згадуй мені про цього аристократичного ледаща! Йому треба було тільки маєтків для відсвіження блиску роду Антонеллів! Так, правда, ти не противилася тому подружжю, але вміла розкрити мені очі на його «любов»... Ох, яка ти мудра й добра мамочко, хоч «нічого не». Але будь добра і тепер коли я така щаслива з Бастієном...

— Немає такої речі, доню, якої я могла б тобі відмовити! Але ж він хворий, бідолаха!

— Нічого, мамочко, ми повеземо його в Гавронці, а там уже наша няня його відгодує, зіллям лікуватиме і він подужає... Так, так, побачиш, все буде гаразд, не журись, бачиш ти не пускала мене в лісок, а мені ось як полегшало, коли я тільки переїхалась туди...

*

Цієї самої ночі Муся дістала вибух крові й уранці не могла підвестися з ліжка. Їй постелили в вітальні й вона домоглася, щоб її мама з Розалією все ж таки зодягнули в цю суконку, яку вона у вечорі вибрала, розчесали її чудове, золоте волосся й перевязали стрічкою. Отак сиділа вона напів лежма, вся в павутинних «валянсієнках» і шовнях та атласах, прекрасна неземною красою з великими голубими очима й якими, нездоровими, рум'янцями на блідому, похуділому личку.

— Цінаво, мамочко, що сказала б сьогодні про мене королева Ізабелля — запитала Муся, приглядаючись собі в ручному дзеркальці, — Коли нас їй представили у Мадриді, після боротьби биків, вона сказала, що я подібна до малої інфанти!

У призначену годину появився архітект Еміль з букетом білих рож і просив дозволу внести брата на фотелі, бо йому тієї ночі погіршало... Його внесли і залишили хворих самих. Усі домашні, вкупі з архітектотом зібралися в малому салоні, зрідка споглядаючи на цих двоє нещасних коханців, яким так несподівано всміхнулося щастя...

*

— Яка ж ти прекрасна, Мусю, й яка шкода, що я не можу тепер тебе малювати!

— А моя картина теж незакінчена, Бастієне, й я так цим хвилююся...

— Чого ж? Ти вже досягнула найвищої слави...

— Я не за славою побиваюся! Щойно тепер, коли, може вже пізно, я розгадала всю суть мистецтва й це ти, мій коханий, указав мені її!

— Я? То це так тобі моя Жан д'Арк не дає спокою?

— Еге ж! Я люта на себе, що втратила стільки часу, щоб малювати портрети «Мадам А», «Мадмуазель Б», «Месіє В» й усіх тих «Парижанок» та «Спячих жінок» чи навіть «Лавки». Замість 205

того я повинна була створити картину, яка залишилася б для Франції вічною пам'яткою від моєї нації. Це був мій обов'язок перед Україною, чи пак Малоросією, чи ти це розумієш?

— Я розумію кохана й обожаю тебе! І знаєш, що я тобі скажу? Ми створимо щось обидвоє, разом. Ти мені розказуватимеш про твій край...

— Але ж ні! Я вже казала мамі й вона погодилася: ми пове-
земо тебе в Україну і ти побачиш її власними очима...

— І намалюємо разом великий триптих з історії України! О,
як це буде чудово! Хочеш цього? Я теж!

«Ох, Бастієне! Який ти благородний і який великий мистець!
І який коханий!...

*

Марія Башкирців померла 31 жовтня 1884 р. а Бастієн Лепаж
теж не побачив уже наступної весни... Він тільки успів ще на-
малювати останню картину:

«Похорони молодої дівчини під
квітами розквітлої яблінки»...

ЧИ ВИ ВЖЕ ПРОЧИТАЛИ
ЦЮ КНИЖКУ? ПОДІЛІТЬ-
СЯ СВОЇМИ ВРАЖЕННЯ-
МИ ЗІ ЗНАЙОМИМИ.

ПРАВДИВІСТЬ – НАЙЦІННІША РИСА КНИЖКИ

Читачі дістали хорошу й вартісну книжку. Чекаємо, що скажуть фахові критики, але цікаво почути і голоси читачів. Дозволяю собі почати «читальницький» обмін думок.

Повість захоплює увагу з першої і тримає до останньої сторінки. Це, мабуть, треба пояснити умілою будовою твору: цікава тема розгортається в коротких, художньо закінчених картинах, тісно і логічно пов'язаних в одне ціле. Опис подій упорядкований, сцени подані динамічно, діалоги чіткі й напружені. Авторська мова жива, виразна. Мова дійових осіб індивідуалізована. Взяти б, для прикладу, мову жидівочки Рубінштейн (розд. 10), Миколи Прохоренка (розд. 26), бабусі Нечаяхи (розд. 15). Хід подій, постаті героїв і розвиток їхніх характерів автор не описує голосливо, а подає у сценах, у діалогах і листах обґрунтовано й переконливо. Деякі сцени особливо вражають. Такі, як від'їзд мобілізованих на фронт, увесь розділ дев'ятий, розмова комісара Збарського з Оксаною (стор. 48, 49), сцени допиту жидівки. Тепло й сердечно описана зустріч Оксани з дідом і бабою Нечаями. Живо показано сцену зборів і від'їзд поліції в рейд. А з самого початку, вже з розмов на Трухановому острові бачимо вагу Шевченкових творів на розвиток Тарасових переконань, і разом з тим угадується наростання конфлікту.

Яка найцінніша риса книжки? На мою думку – правдивість. Не всі на еміграції добре обізнані із життям на центральних землях України в описаний час. Дехто з моїх приятелів висловлює сумнів. Мовляв, стала жінкою комісара. А правда на боці автора, хто там жив у той трагічний час, знає подібні, а то й багатомовніші, не поодинокі випадки. Зокрема щодо долі Оксаниної матері, автор дає переконливе пояснення в розмові її з Оксаною (стор. 51). Також, зовсім вірогідно, що нищий Збарський плянував використати Оксану для шпигунства, примусити її стати повією. Читачок розчаровує Тарас в розділі 15-му нечутливістю і жорстокістю до Оксани. На мою думку, поведінка Тарасова тут психологічно обґрунтована. Тарас має право і підстави не довіряти комісаровій дочці, пригадати б їхню останню зустріч. Крім того, жорстокість була його зброєю проти власної слабости, жорстокість він викликав у собі як протиотруту – адже він кохав до Оксани не міг у собі вбити.

Я не завдаю собі клопоту переказувати зміст, нехай кожен візьме книгу в руки і переконається. Хочу тільки додати, що мене не разить в деяких місцях патетичність діалогів (Тарас-Зубенко), це має своє виправдання: люди жили в постійному напруженні й поспіху. Дарма, що читачеві частенько хочеться підмінити патетику сарказмом. На сарказм, а хоч би на гумор – автор скупий.

У невеликій книжці неможливо показати життя у його різноманітності, розгорнути ширше полотно. Але автор показує своїх живих героїв, показує обставини їхнього життя і головні події того часу. Правдиво зафіксовано ставлення населення до відступаючої армії червоних: уболівання за своїх синів і братів, а з утечі большевицьких волюдарів злорадство. Також, надії на німецьку справедливість і гірке розчарування. Потім, початки спротиву і боротьба на два боки Нареш-

СТОР. 172 РИС. М.МИХАЛЕВИЧА.

ті, організований похід і приєднання до українських повстанців.

Добре, що автор подав приклади захисту українцями жидів. Подібні випадки не одному з нас відомі, знають про те й жиди, і треба щоб нічого не загубилося в пам'яті тих, кому треба пам'ятати.

Мова «Клепачівського рейду» добра, не порушує норм сучасної літературної мови, крім тих місць, де й годиться подати говірку, притаманну даному мовцеві. Я помітила тільки два русизми - де вони не на місці.

Були в Україні в той час і інші Тараси та Оксани, були інші Зубенки й Клименки. Були вони часто не меншими патріотами й героями - Другий автор напише про інших і доповнить багатообразну картину життя. А ми читачі, цим разом дякуємо авторові і видавництву за хорошу й правдиву книжку.

ІСУС ХРИСТОС З ІНОСТАСУ В ВАМ
(БЕЛЬГІЯ) 1970 – О.МАЗУРИК.

НАУКА
КУ
ЛЬ
ТУРА
МИС
ТЕЦТВО

САМОБУТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ІКОНОПИСУ

Мгр. О. Мазурик

В підсоветських умовах і у вільному світі є поширений погляд, що, українське малярство розвивалося від примітивізуючого візантинізму тільки в напрямі ілюзійного реалізму, і вінці перейняло «передові» досягнення західноєвропейського мистецтва. Розглядати розвиток нашого живопису «трьохвимірною» європейського реалізму, який завершився в особі Леонарда, у XIX стол. французьким реалізмом — уважаю за найбільш баламутну інформацію і твердження. Чим же тоді є народне і непрофесійне мистецтво та витончені мистецтва далекої Азії?

Знаємо, що в кожному національному мистецтві є дві тенденції, які змагаються між собою: реалістична і антиреалістична.

Українському народові судилося в історії людства бути званом між Заходом і Сходом. Нам було призначено створити культуру посереднього типу. Ця її властивість ніяк не може служити підставою для тверджень, що вона є штучним зліпком різних культур, а не самобутньою цілістю.

До речі, тенденція ілюзійного реалізму в українському іконописі була лише одною із багатьох всяких. Ми зауважимо в більшості такі тенденції що з'явилися в майбутніх «ізмах» (кубізм, сюрреалізм, фовізм, абстракціонізм та наївний примітивізм), вони могли народитися в XVI ст. лише там, де перехрещувалися різні історичні культури Азії й Європи, яких ареною була Україна. Такого багатства розробки різних форм художнього вислову (найчистішого візантинізму, італійського ренесансу, абстракції сходу аж до вибуялої народности та примітивізму) ми ніде не зустрічаємо в той час в Європі. Мистецтво на Україні схилилося тоді радше в сторону формалізму збудованого на принципі функціональності форми і недивно що сучасні напрямки (кубізм) допомогли зрозуміти суть візантійського мистецтва.

Правда, що ідеї європейського гуманізму мали величезний вплив на Україну. Тут саме Захід став помічною рукою для визволення української мистецької особовості придушеної візантинізмом.

Гуманістичні ідеї плили на Україну по-через мистецтво і саме вони дали снагу й відвагу розробити нові течії в українському мистецтві.

В основному українське мистецтво залишилося вірне старим візантійським традиціям, вважаючи їх за свої рідні, але зміст і форму перетворено на своєрідний спосіб і це відрізняє нашу ікону від ікон інших народів.

Щоб подати характеристику стилю української іконописі, то треба звернути увагу, що вона мала свій довгий історичний шлях розвитку від княжої доби (XI-XIV ст.), через козацьку державу аж по XIX ст. У різних історичних періодах вона витворила різні школи і тим зазначила живучість новаторських тенденцій. Як пісня і музика є притаманністю України, так і притаманне їй образотворче мистецтво від найдавніших часів. Що воно церковне, це не має значення. Не можна ділити мистецтво на першорядне й другорядне. Мистецтво є тільки одне.

210 Мистецтво старинних Єгипту і Греції також було релігійне. Остаточо

РОЗП'ЯТТЯ. ХУ ст. ПЕРЕМИШЛЬ

наші предки ніколи не прикладали великої ваги до релігійних догм (в протилежності до своїх північних сусідів) доказом того є релігійна толеранція. З цього й випливає характеристична розбіжність між формою і змістом в українській іконописі. Неспокійне життя і боротьба глобленого народу вплили в церковницю свіжість життя і його національних аспірацій. Це безумне змагання знаходило допомогу у впливах західних ідей в мистецтві, а які там завзято відкидали наші одновірці – росіяни.

Таємниця національного чару ікони – лежить глибоко в психіці українського народу в його самостійницьким волелюбним характері. Не слід її шукати в зовнішніх ознаках, чи в таких подробицях як побутові сцени, архітектура, вишивки... Чужинця радше здивує свобода візантійського українського стилю, в котрому так свobodно себе почував український мистець. Форма візантійського стилю, мабуть, найкраще відповідала психіці українського народу. На самому початку був він прийнятій в Україні, як свій, національний. Пликість ліній візантійського рисунку та декоративність кольорів найкраще могли відобразити музикальну і зболілу душу українця. І саме цим поєднанням радісного українського кольориту із страждальною душею народу вражає наша ікона. В ній не знаходимо штучного патетизму, як у старих схемах, чи в північних слов'ян, та понурого трагізму кольорів півдня. В українській іконі замінено темнооливкові лиця південних ікон на сильно-красні з українськими типами постатей. Ці відмінності бачимо в стилістичних чертах, як в українських сюжетах так в підході до оточуючого світу.

Для кращого розуміння розвитку іконописного стилю, проробимо аналіз за історичним його розвитком.

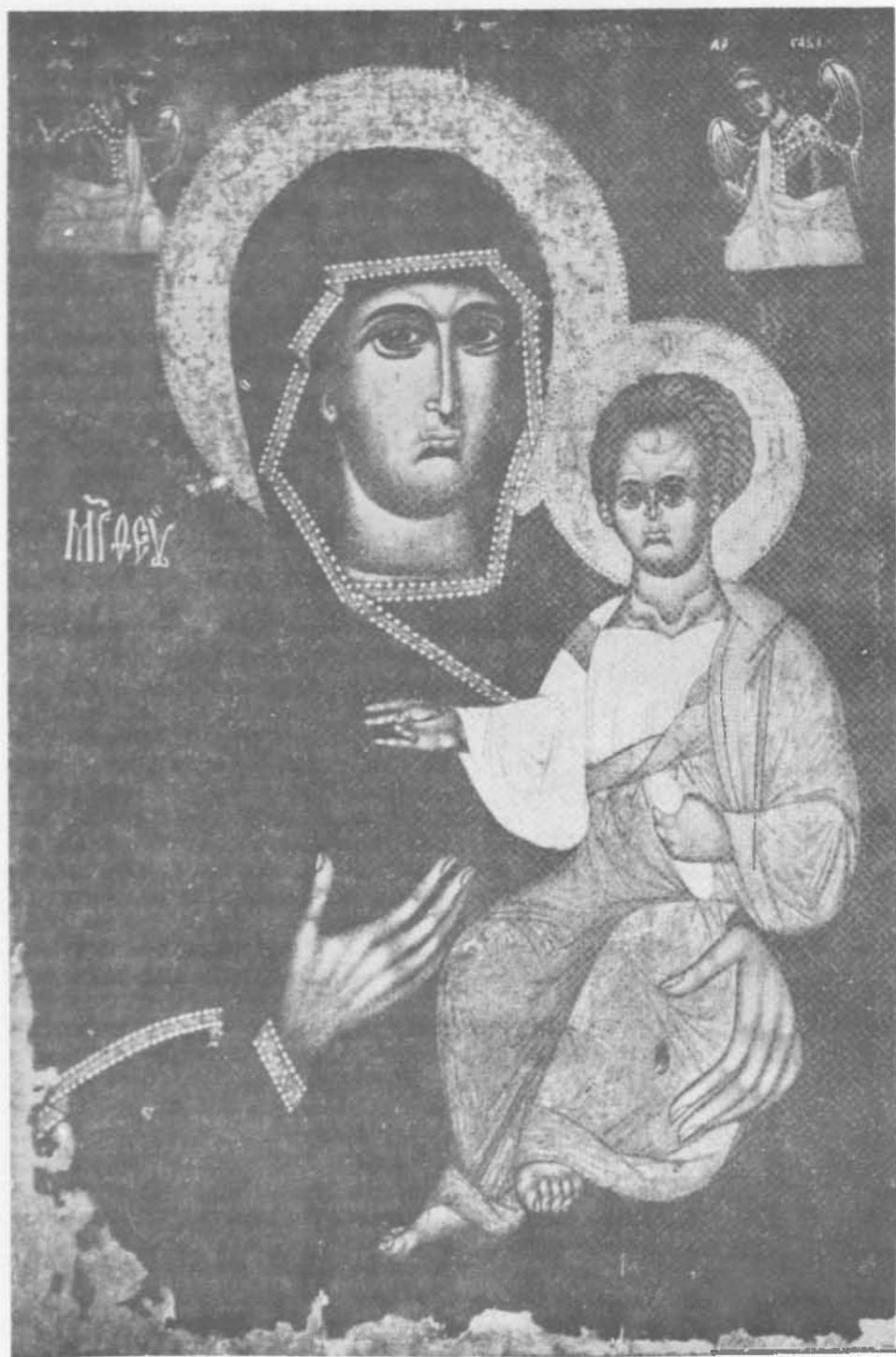
КНЯЖА ДОБА: Перші ікони в Україні були грецького походження. Літопис згадує, що князь Володимир Великий «прикрасив Десятинну церкву у Києві іконами, які привіз із Корсуня». Але вже наприкінці XI ст. і на початку XII ст. літопис потує прізвиська видатних місцевих мистців (Алімній, Печерський, Григорій та інші).

Найстарші ікони України пізнаємо по їх чіткості композицій і кольору, малярському підході до образу. Тоді не вживали навіть золочень у станковому іконописі XI-XV ст. Образ діє на глядача величезною силою простих звучних поєднань кольорів. Цікаво, що чим ближче до наших часів, тим більше гасне сила площини образу, а композиція втрачає свою якість.

У періоді могутньої княжої доби найкраще звеличені мистцями — це Велич і Маєстат Небесного Царства. Вершинну орбіту українського мистецтва досягнуло саме в той час. Вона і дала початок другим пізнішим школам північної російської іконописі. Всі найстарші пам'ятки «руської» класи візантійського мистецтва (що ще ділиться на два роди: балканську і близькоазійську) належать українському народові, бо вони створені нашими предками і на нашій землі.

ПІСЛЯ РУІНИ КИЄВА, центр української державності і мистецтва пересувається на захід. Пригноблення і приниження, які випали на долю України в XIV-XV ст., вплинули на характер мистецтва. Колись суто релігійне мистецтво, набирає тепер політичного забарвлення. А зближення до культури заходу, започатковане володарями Галичини, позначається на іконописі цілої України, (почавши від романського стилю). Постійна боротьба в мистецтві між догмами православної церкви а світськими ідеалами, доведе до неповторної своєрідності форм притаманних українському мистецтву. Уже горянські фрески Ужгороду різко різняться від київських. Ці різниці народились завдяки готичному мистецтву, яке внесло в живопис і скульптуру безпосередні почуття. Миротворність і спокій давніх ликів замінились стражданнями і радістю, веселоцями горем, набрали своєрідної психіки, яка зовсім невідома середньовіччю слов'янського живопису. Христос Андрія, (автора краківських розписів) є мислителем з глибокими переживаннями. В цьому новому стилі є наявність життя, народність типів, інколи навіть гротескне. Майстри XV ст. не тільки не забули навички і традицій Київської Русі, але вони зрозуміли нові завдання мистецтва. У мистецтві XV ст. вдерся струмінь поетичного ліризму, який став притаманним в українському іконописі. У XV ст. остаточно оформився іконостас. Він різниться від російського строгим, раз на завжди установам порядком розташування ікон. Тоді, як у російських іконостасах цього правила не додержувались.

Волинську школу найкраще визначає новознайдена ікона (Логвином) Божої Матері з Луцька. Видатний твір XIII-XIV ст. свідчить про велику і самобутню культуру Волині. В її виразі обличчя відбилися немов усі страждання народу. Порушена анатомічна правдивість черт майже суперечить гелліністичній об'ємності обличчя грецьких ікон. Волинська школа XIV-XV ст. позначена впливом візантійського ренесансу палеологів. Бо коли встав Київ. Візантія мала вплив не лише на Новгород, але і на Волинь іна зразка того ренесансу втворилося мистецтво Новгороду. Появились нові українські сюжети (Покров, Дари Волхвів). В українському іконописі з'являється свободне трактування біблійних тем.

-ГОДИЧИТРИЯ-. ХУ ст. ВІВЧАРИ = КОЛО ГОРЛИЦЬ

Образ св. Юрія стає одним з найпопулярніших ікон України і Новгороду, що виражав думку про силу, хоробрість і відвагу, які були потрібні в цій добі диких наїздів. У виразі української ікони XV ст. особливої ваги набуває лінія, що підкреслює найістотніше в образі. Кольор вирішує форму. У формуванні, давні типи постатей святих (напр. Божої Матері) набирають нової емоції. Щирші культурні збрії дають першодрукарні України (Фіоля, Скорини). Придержування традицій рідної культури набрало значення.

Коли мистець XV ст. а й попередніх часів, жив у впевненні свого правовіря і в цій певності творив із самих глибин свого мистецького ества, то мистець XVI ст. зустрівся з полемікою, а й ворожнечою різних церковних віровизнань та почав вглиблюватися в бездушне безвіря завзятих напасників на чужу святиню – він втрачав впевненість власного правовіря. А що церква стала осередком самооборони народу, а тим самим його життя, то змінився. Мистці почали тепер шукати таких засобів художнього виразу, які відповідали б демократичним смакам часу (ремісників і селян). Щойно порушена в XV ст. сувора система живопису дістала в нових часах деякої гнучкості і свободи.

В іконописі XVI ст. спостерігаємо такі особливості, які відрізняють його від іконописів інших народів: гама красок стає багатшою, на місці скромного кольорового тла давніх ікон появилася золочене (що значно обтяжило давню легкість постатей і таємничу глибину ікони). Щоб погасити блискуючу одноманітність дзеркальної площини золота, іконописці розбивають тло ікони на глибоко риті орнаменти квадратами, ромбами, зірми, гудзими . . . і це є нове тло ікони, що надало їй досі небаченої краси. Російська, як і південна ікона, в той час обгортається ціла металевими ризами-сорочками. Рамми ікон прикрашували у нас прекрасними поетичними орнаментами.

ДАЛІ БУДЕ

БЛАГОВІЩЕННЯ ФРАГМЕНТ ІКОНОСТАСУ В ВАМ (БЕЛЬГІЯ) РОБОТИ О.МАЗУРИКА.
ПОСВЯЧЕНИЙ 2.5.70 З НАГОДИ 50-ЛІТТЯ СВЯЩЕНСТВА о.А.БУЛЬСА ЧНІ

До талановитих українських мистців, які від довгих років перебувають у Франції, належить малярка Софія Зарицька, яка тепер є може більше відома українському громадянству за океаном, як в Європі, бо в Нью-Йорку відбулися дві індивідуальні її вистави, а крім цього вона бере часто участь у збірних виставах у Нью-Йорку.

Софія Зарицька родом з Перемишля (нар. 21 серпня 1903 р.), дочка учителя української гімназії Северина Новини-Зарицького. Мистецьку освіту здобула малярка у відомого маляра Олексі Новавітського, у якого вчилася три роки, а відтак переїхала до Чехословаччини і закінчила в 1928 році Академію Мистецтв у Празі. Ще будучи студенткою Академії, Зарицька вже звертала на себе увагу мистецької критики. У Празі вона вийшла заміж за графіка Петра Омельченка і обоє, по закінченні студій, виїхали літом 1928 р. до Парижа. У містечку Шенвер над Марною, під Парижем, Зарицька живе досі (чоловік помер в 1952 р.) і займається виключно малярством. Разом з чоловіком, вони брали участь у багатьох українських збірних виставах в Україні і за границею. Про одну таку виставу у Львові в 1932 році писав П.Новжун: «Найсильнішою групою під технічно-мистецьким оглядом треба вважати мистців з Парижа, хоч не всіх. Андрійко і С.Зарицька, хоч виставили по 1-2 речі, від загального тону виставки занадто відрізнялися... Їм треба багато сильнішого мистецького оточення, щоб загалі їх речі можна було сприймати і знайти для них критерій».

В Парижі Зарицька бере участь щорічно в «Салоні Незалежних», а часом теж і в інших збірних виставах.

Вона належить до фігуративних малярів, її сюжети це жіночий світ, але не портрети, чи описові картини, лише відтворення душевних станів її персонажів. Її особливо цікавить тема материнства — єдність почувань матері і дитини, теми приязні, щасливого дитинства і різні психологічні стани. Також малює квіти. Техніка творів — це переважно монотипії, олії, темпера і акварелі. Деякі її твори нагадують фрески з перевагою лінії над кольорами з нахилом до монументалізму, має дуже сильне відчуття кольорів. Зарицька вже на заранні своєї творчості втворила свій власний стиль і її образи можна легко пізнати серед тисячі інших мистців.

Твори С.Зарицької знаходяться у приватних збірках Франції, Бельгії, Австрії, Англії і Америки.

д-р. В.ПОЛОВИЧ

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ :

В «Авангарді» ч. 2/94 в статті д-ра В.Половича про О.Олеся виралася друкарська помилка. На сторони.131 написано «Остання друкована збірка «Чужиною» вийшла друком у Відні в 1910 р». Має бути... в 1919 році.

СОФІЯ ЗАРИЦЬКА: «ДВОЄ ДІВЧАТ» МОНОТИПІЯ 1954

З МИСТЕЦЬКОЇ ГАЛЕРІЇ

У Нью-Йорку відбулась перша в Америці індивідуальна мистецька виставка видатної сучасної малярки із Франції п-ї Софії Зарицької Омельченко (заходами 64-го Відділу Союзу Українок Америки, наприкінці 1969 р.). Глядачі були зачаровані витонченою красою її творів, присвячених переважно молоді, дітям, матерям. Від них віє якимсь смутком і, одночасно, великою радістю великої і чистої душі. Софія Зарицька була представлена 30 образами, з яких більшість уже належали до приватних збірок. Її твори можна знайти у багатьох країнах вільного світу, в музеях та галеріях і в приватних домах. Найбільше вражає її техніка, мало у нас вживана, монотипій: для цього мистиння має накласти фарбу на металеву дошку і з неї – відбити на папір чи інший матеріал образ. Такі монотипи, як «Мадонна», «Материнська любов», «Замріяна дівчина» і вже особливо велика «Свята Родина» нагадують щось наче розкішні килими, або старовинні фрески з храмів. Чимало образів малярка виконала й іншою технікою, малюючи акварелями, олією, іноді гвашем.

ЄВГЕНІЯ Є.

СОФІЯ ЗАРИЦЬНА: «СТРАХ» ОЛІН ГВАШ. 1966

«НІКОЛИ НЕ ЗАБУДУ».

Після провальної «Жорстоких Світанків», що з успіхом пройшли по українських фільмових залах Америки й Канади, українські фільмові продуценти Канукр випустили у світ другий двогодинний кольоровий фільм «Ніколи не забуду»¹ успіх якого серед чужинців як і серед українців є очікуваний.

Тематика фільму «Ніколи не забуду», як і тематика фільму «Жорстоких світанків» належить перу С.Любомирського і є низкою картин, що висвітлюють боротьбу українського народу і немеркнучої слави в боях УПА проти німецьких та большевицьких наїзників.

Обидва фільми привертають довір'я до українських фільмових продуцентів, бо ці ж фільми виносять боротьбу нашого народу на світові екрани. Це вже не фільми про здвиги чи свята, що чужинцеві не кажуть нічого, але серйозна спроба вийти з своєю проблематикою у широкий світ, на великі екрани... Ці фільми, це не лише один з засобів пропаганди серед чужинців, але спосіб усвідомлення нашої молоді, якій представляються хоч кілька епізодів з великої боротьби проти жорстоких окупантів.

ВОЛОДИМИР ДОВГАНЮК У РОЛІ КАПІТАНА МГБ, МИХАЙЛО МОРОЗІУН У РОЛІ
СТАРШИННИ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ ТА ЮРІЯ ДЕНИСЕНКО – КАНАДСЬКИЙ ЛІТУН.

ЗМІСТ ФІЛЬМУ

Літун Петро Сокіл змушений під час 2-ої світової війни приземлитися в Україні. Він — канадський громадянин. Ним опікується Оксана, якій вдається викинути раненого літуна.

Після різних пригод Петро попадає в руки гестапо. Розстріл немичий, однак повстанці у відважному рейді рятують його від смерті.

Петро Сокіл — канадський пілот зобов'язаний зголоситися до совєтської армії (як до союзної) довідавшись, що на місце німців околицю заняли москалі. Повстанці відраджують Петрові, Петро вагається. Він має до вибору любов Оксани, або Канаду. Він рішається за Канадою, але совєтська таємна служба не спускає Петра з ока...

В НКВД Петро знає про звірства німців над селянами...

Повстанцям доводиться знову звільнювати Петра.

Оксана паде в руки москалів, коли переносить секретні відомості до сусіднього партизанського гнізда. Її арештує НКВД. Грозять тортури.

Партизани знову нападають.

Петро й Оксана приневолені опустити територію України і податися до Австрії. Після переходу кордону Оксана вмирає на руках Петра, прострілена кулею граничної сторожі.

Фільм корисний і конструктивний представляє собою великий вклад у виованні молодого покоління, даючи можливість уявити хоч частину жорстокої боротьби, що її вів наш нарід проти німецького і московського окупантів.

У фільмі беруть участь найкращі наші артисти. Між ними: Рома Дольницька в ролі Оксани, Юрій Денисенко в ролі канадського пілота Петра Сокола.

Сумівцям буде цікаво довідатись, що в згаданому фільмі грають та між ними відомий актор Володимир Довганюк. Дружинниці СУМ: Марія Стебельська, Ірина Башун і Оксана Чайківська.

Треба побажати продуцентам фільмів успіхів у поборюванні труднощів, щоб на цьому їхня діяльність не припинилася.

Оригінал зі збірки Д-ра Миколи Войтовича у Філадельфії, США. Малював Петро Андрусів 1968 р.

ЗУСТРІЧ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ З КОШОВИМ СІЧІ КОСТЕМ ГОРДІЄНКОМ 1708 Р.

ЦІННА ІСТОРИЧНА КАРТИНА. НАЙНОВІШИЙ ВИПУСК В-ВВ СУМ.
ФОРМАТ 34 на 49 см. НАБУВАТИ ПО ОСЕРЕДКАХ СУМ,
АБО БЕЗПОСЕРЕДНЬО В ВИДАВНИЦТВІ В БРЮССЕЛІ.

ВІСНИК

НИКИ

На допомогу вчителям

і виховникам

І. О. С И Н И Ц Я

ВОЛОДІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМ ТАКТОМ

ВІД РЕДАЦІЇ: З уваги на чимраз більшу кількість Дружинників СУМ зайнятих по різних школах і курсах українознавства в характері учителів, чи лекторів, містимо цей цікавий розділ з книжки відомого педагога в Україні «Про педагогічний такт учителя». З його прикладів і порад скористають також Виховники СУМ і інших молодечих організацій, бо порушені тут питання є спільні для всіх хто має до діла з вихованням. Цей матеріал містимо з незначними пропусками і достосованою до зобов'язуючого нас правопису — мовою.

Педагогічний такт як форма взаємин з учнями, визначається багатьма сторонами особовости вчителя, його ідейними переконаннями, культурою поведінки, загальною і спеціальною освітою, запасом відповдних умінь і навичок. Оволодіти педагогічним тактом, не володіючи педагогічною майстерністю в цілому, неможливо. Педагогічний такт не засвоюється шляхом заучування, запам'ятовування і тренування. Він є наслідком творчости вчителя, показник гнучкості його розуму. Педагогічний такт учителя найменше піддається стереотипії.

У різних учителів він може мати різні форми і прояви. Це залежатиме від вікових особливостей учителя, особливостей його темпераменту, характеру, уподобань тощо. Педагогічний такт кожного окремого вчителя індивідуалізований. Конкретна математична задача розв'язується в певні схеми та формули, придатні для розв'язання цілого ряду подібних випадків. Поведінка вчителя з учнями багато залежить від його вміння зорієнтуватись у конкретній ситуації, виділити в ній те особливе, чого не було в інших ситуаціях. Не менш важливим є вміння вчителя передбачити можливу реакцію учнів на поведінку в конкретному випадку, а реакція учнів великою мірою залежить від тих відносин, які вже склалися між ними і вчителем.

Один і той же засіб впливу на учнів в одного вчителя дасть значний ефект, а в іншого викличе зворотну реакцію. Навіть одна й та сама фраза в устах одного вчителя може прозвучати для учнів як легка сонія а в устах іншого — як глузлива насмішка. Але, незважаючи на це можна виділити і назвати окремі психологічні і педагогічні умови, які сприяють розвитку педагогічного такту в кожного вчителя, незалежно від його індивідуальних особливостей.

Серед таких умов, крім названих раніше, можна виділити спостережливість за учнями, уважність до них, довір'я, справедливість, витримку, самовладання та ін. Сьогодні ми докладніше зупинимось на кожній з цих умов.

СПОСТЕРЕЖЛИВІСТЬ. Це одна з найважливіших професійних якостей педагога. Вона потрібна йому так само, як і письменникові чи авторові. Вона робить вчителя володарем дум учнів. Спостережливий учитель може глибоко заглянути у внутрішній світ своїх вихованців, зрозуміти їх душевний стан, виділити їх індивідуальні особливості. Це все дає спостережливому вчителю можливість підібрати, як кажуть, ключ до їх серця, передати їм свої почуття і помисли так, щоб учні сприйняли їх як свої власні думи й переживання.

Спостережливий учитель майже точно може визначити, наскільки учні готові виконати його вимогу, визначити їх силу опору і ступінь їх податливості. На лекції спостережливий учитель бачить, наприклад, хто слухає пояснення нового матеріалу, а хто тільки вдає, що слухає, і т.д. Такий учитель зуміє залучити до роботи всіх учнів у класі, не вдаючись до засобів примусу, допоможе кожному з учнів проявити власну активність і власну ініціативу.

Ось на останній парті учень задивився у вікно чи заглибився в себе і не слухає вчителя. Тут досить тільки злегка підвищити голос, подивитися в бік учня чи підійти до нього, і він знову влючиться в роботу. Інший старанний учень, як видно з його поведінки, з якихсь причин не виконав домашнього завдання. Раніше з ним такого не траплялось. Він дорожить своїм становищем у класі і весь час переживає, що може його втратити. Краще, мабуть, сьогодні до дошки його не викликати, після лекції з'ясувати, чому він не виконав домашнього завдання.

А от учня з першої парті, який разом з іншими підняв руку, треба обов'язково викликати до дошки. Це учень, який останнім часом починає виправлятися. Було б нетактовним не дати такому учневі можливості довести, що він успішно може готуватись до лекцій, якщо й надалі старанно працюватиме.

Але бути спостережливим — не означає все фіксувати як апарат на фотоплівку, і на все обов'язково реагувати. Тактовний педагог уміє все бачити, але не все помічати. Якщо б ми на все реагували, що робиться в класі, то в нас не вистачило б і сили, і часу. Такий ідеальний стан, коли учні, слухаючи пояснення, віддають йому всю свою увагу без остатку, буває нечасто. Нерідко учні, слухаючи вчителя, стежачи за його розповіддю, продовжують так чи інакше займатись своїми справами. Запропонуйте такому учневі повторити те, що ви тільки що сказали, він зробить це. Але крім вас, він ще слухав, що йому тихенько говорив його сусіда, думав, як це сьогодні піти в кіно, щоб побачити картину, яку «дітям до 16 років дивитись забороняється». Кілька разів перевіряв, чи світить ліхтарик, який подарував йому дядько. І т.п.

Нетактовний учитель, замість того щоб самою лекцією забрати максимум уваги учнів, починає воювати проти кожного окремого її відволікання. Такий учитель ніби спеціально ходить по класі, придивляється, до чого можна було б причепитись: «Ти куди дивишся?», «Де твої руки?», «Що ти там тримаєш? Дай сюди!» — такими й подібними зауваженнями він весь час пересипає свою лекцію. Такий педагог спостережливий, але нетактовний. Тактовний педагог вміє не тільки бачити, а й уміє реагувати.

Біля парті учениці 8 класи впала записочка. Учениця притихла і чекає нагоди, щоб її підняти. Нетактовний педагог поспішить сам підняти цю записку, хоч вона і не перешкоджає вести йому лекцію, а тактовний подумає, як тут бути. Мабуть, це залежатиме від того, хто ця 223

восьмикласниця. Якщо це хороша учениця, то краще нічого не помітити і продовжувати лекцію. Може, це вперше в житті написали їй записку. Дівчина візьме її, заховає і спокійніше буде вас слухати далі. Пожальємо її соромливість. Хай це залишається її таємницею. А якщо учениця надміру захоплюється таким листуванням на шкоду своїм навчальним успіхам, то можна підняти записочку і покласти їй на парту, показавши цим, що ви бачите таке листування і не схвалюєте його. В окремих випадках можна відверто висловити своє незадоволення скарімо, підняти записку, покласти перед ученицю і сказати: «Ось вам записочка». Іти на конфлікт з восьмикласницею, переривати лекцію і доводити учням, що їм ще рано займатись «такими справами», було б недоречно. А крім того, ми не знаємо змісту записки, та ї не повинні знати. Тактовний учитель не стане читати її. Адже це неетично. Записка ж не йому адресована. Учителі, які люблять відбирати і читати такі записки, ніякого, крім негативного ефекту не досягають.

Неспостережливий педагог може повестись нетактовно навіть тоді, коли він взагалі доброзичливо ставиться до учнів. Він може, наприклад, похвалити учня, який цього не заслуговує, і, навпаки, полаяти невинуватого учня, навіть не помітивши своєї помилки. Він протягом довгого часу плутає прізвища учнів, не знає їх в обличчя, у нього завжди виникають конфлікти з учнями за оцінки. Іноді можна зустріти навіть класних керівників, які, крім загальних даних, нічого про своїх учнів по суті не можуть сказати. Для них учні — це уособлення п'ятірок чи двійок, дисциплінованої чи недисциплінованої поведінки. Неспостережливих учителів учні не поважають і нерідко зло жартують над ними (відповідають один за одного, дають для перевірки не свої зошити, переконають, що даного матеріалу він їм не пояснював, і т.ін.).

Спостережливість, як професійна ознака педагога, формується в процесі самого спостереження. Будучи засобом проникнення у внутрішній світ людини, спостережливість одночасно є і наслідком такого проникнення.

Спостереження має бути організованим і спланованим. Учитель не може чекати, поки всі дані про учнів самі вляжуться в його голову. Спостережати треба продумано, ціленаправлено. Наслідки своїх спостережень бажано було б фіксувати на папері, особливо тим, хто на свою пам'ять не завжди може покластись.

Хочу застерегти від поспішних вражень і висновків із своїх попередніх спостережень за учнями. Перші враження можуть виявитись недостатніми і навіть помилковими. Крім того, учні не залишаються весь час однаковими. Характер їх тільки формується. Треба знати, як вони ведуть себе не лише в даній ситуації, а й в інших, складніших. Особливо даними бувають спостереження, які ми проводимо за учнями при зіткненні із труднощами в навчанні чи в праці.

У процесі активного спостереження за учнями вчитель може скористатись усними й письмовими відповідями учнів на окремі запитання, даними спеціальних бесід з ними тощо.

В окремих випадках дані спостереження можна доповнювати даними спеціальних експериментів (наприклад, щоб дослідити особливості пам'яті, уваги, виявити їх можливості в тій чи іншій галузі знання і т.д.).

Можна знайти багато способів швидше і глибше познайомитись з учнями. Важливо зробити це вчасно, щоб учні не подумали, що ви не спостережливі.

УВАЖНІСТЬ. Учні, як відомо, чутливі, до того, як ставиться до них учитель, особливо тоді, коли вони люблять і поважають його. Їх може образити не тільки окрик, незаслужений докір, несправедлива оцінка тощо, а й проста неувважність до них, небажання їх вислухати, зважити на їх прохання, навіть підійти до них чи кинуть погляд в їх бік. Відомо, що деякі з них навмисне порушують дисципліну, щоб тільки привернути до себе увагу вчителя.

Недавно я мав розмову з учнем, якого вчителька, не будучи тут називати її прізвища, вигнала з класу. З того, що учень розповів, неважко було догадатись, чому він порушив дисципліну. Коли на лекції почали писати, учень обернувся, щоб змонітувати ручку в чорнильницю, що стояла в його сусідів по задній парті. З якихсь причин сусіди не захотіли, щоб він користувався їх чорнилом. Можна було ще мачати у своїх сусідів з другого ряду, але для цього треба було щоразу вставати з місця. Учень хотів попросити на це дозволу в учительки. Як бачите, він був дисциплінований до педантичності. Він підніс руку і чекав, що вчителька зверне на нього увагу і вислухає його прохання. Він уже кілька разів змінив руку, підіймав то праву, то ліву, а вчителька мовчала. Тоді він рішуче встав, взяв ручку наперед себе, як слиса, демонстративно підійшов до столу, де сиділа вчителька, і вмочив перед самим її носом тая, що ледве не розбив чорнильницю. Повертаючись назад, він штовхнув кількох учнів, що зачепили його, вдарив кришкою своєї парті і тільки після цього почав писати. Вчителька вигнала його з класу. Їй не довелося б вдаватися до таких крутих засобів, коли б вона була трохи уважнішою до учнів.

На лекції літератури (це вже приклад не з нашої школи) викликаний до дошки учень ґрунтовно і з почуттям відповідає на поставлене запитання, а вчитель у цей час дивиться у вікно. Учень зупиняється. Не повертаючи голови, учитель говорить учневі: «Відповідай, відповідай, — я слухаю» — і знову дивиться у вікно. Учень продовжує відповідати, але відповідь його стає блідою, невиразною. Учні, що приготувались уважно слухати, починають займатись своїми справами. Учитель повертає голову, робить окремим учням зауваження, закликає їх «уважити собі», «зрозуміти» і т.п., але вже пізно. Створена напочатку психологічна готовність учнів до сприймання лекції зруйнована, робочий настрій їх упав, упав і загальний тонус лекції. Причиною цього тут також була неувважність учителя, його байдужість до відповіді учня.

Учитель повинен не тільки вміти подавати учням матеріал, а й вміти слухати їх. Це теж стосується педагогічного такту.

Нетактовні вчителі не вміють слухати учнів. Одні з них не дають учням висловити свою думку докінця, підназують їм, нервують їх, інші, весь час мовчать, намагаючись ні видати свого ставлення до відповіді — схвалення чи заперечення її. Важко учням з такими вчителями. Учні нерідко говорять між собою: «Я добре знав цю тему, але біолог, ти знаєш, який він не давав мені говорити. Якби він мене не перебивав, я на п'ятірку відповів би». — «А найважче відповідати історію. Василь Степанович сидить, як кам'яна баба. Не знаєш, чи ти правильно говориш, чи ні?».

Погано, як бачите, і те й інше. Ми запитували багатьох учнів, за що вони люблять своїх учителів. Серед інших відповідей були й такі: «А ще люблю її за те, що вона уважно слухає, коли з нею говориш», «Вона однаково вміє добре говорити і добре слухати».

(ДАЛІ БУДЕ)

Ствердження комісії Дружинників

ІХ-го СК СУМ

ЗАВДАННЯ І ВИМОГИ

ДО ДРУЖИННИКІВ СУМ

Основні напрями для Дружинників СУМ впливають із загальних завдань праці Членів СУМ, із повного розуміння ідеологічних і діяльностевих завдань СУМ. В загальному ці завдання можна окреслити в наступних категоріях.

1. Завдання супроти БОГА Й УКРАЇНИ. До цієї категорії завдань входять вимоги чесної моральної гідності й поведінки, української національної гідності й гордості, українознавчі знання, плекання й вишія знань про Україну і її потреби в сучасну історичну добу, праця над собою – суспільна, професійна і т.п.

2. Завдання супроти Спілки Української Молоді. В цій категорії завдань є обов'язок пізнання і зрозуміння основ СУМ, студії і пізнання діяльності СУМ як організації а) української, б) Українського Визвольного Фронту.

3. Завдання супроти української Громади. До цієї категорії завдань належить активізація Членів СУМ в позасумівських організаціях політичних, громадських, суспільних, студентських, наукових, культурних, релігійних, які стоять на державно-самостійницьких позиціях взагалі, а в Організаціях Українського Визвольного Фронту зокрема.

Ці основні категорії завдань праці Спілки Української Молоді мусять бути складовою частиною праці кожного Дружинника та кожної міжосередкової Дружини. Відповідно до завдань праці для Дружинників і їх Дружин впливають і належні навантаження праці.

1. Кожний Дружинник СУМ повинен змагати за привернення Українському Народові державної самостійності і соборності бо воля людини, а тим більше найвищої суспільної збірноти, що нею є

нація – це є природний стан бажаний Богом і змагання за його осягнення є служення Богові й Україні.

2. Кожний Дружинник СУМ повинен зберігати українське ім'я, українські традиції, вживати й пропагувати вживання української мови, бути гордим з приналежності до Українського Народу і на кожному місці честь України боронити, повинен поглиблювати свої знання про Україну, про її сучасний стан, про її визвольну боротьбу.

3. Кожний Дружинник СУМ повинен закласти українську родину, дбати про те, щоби зберігати українську націю в родині, щоби підшукувати собі українських подругів життя і виховувати власних дітей в традиційному українському дусі.

4. Кожний Дружинник СУМ повинен здобувати якнайбільші професійні вмінності, студіюючи і здобуваючи осяги у **вибраній професії**. Повинен старатися, щоби професійні вмінності, чи то в студіях, чи то в праці, якнайбільше удосконалити. Повинен думати про це, щоби ті професійні вмінності в будьяких ділянках можна **практично використати і застосувати в українському житті сьогодні і в майбутньому**.

5. Осередок СУМ, будучи основною базою діяльності нашої Спілки на своєму терені, Дружинники, як його дійсні члени, повинні спершу всіма силами працювати в Осередку – вести в нім увесь зміст праці, удосконалювати набуті в системі СУМ знання і вмінності, практично працювати як Виховник Юнацтва, організатор, член самодіяльної ланки, Член Управи Осередку чи Булави Відділу Юнацтва.

6. Крім праці по Осередках, є корисним, щоби Дружинники входили в ряди окремих міжосередкових Дружин, які організуються по теренах діяльності Крайових Управ СУМ згідно з Статутом і Правильниками.

7. Кожний Дружинник СУМ змагатиме до збагачення Спілки Української Молоді якісним членством і всіми іншими вартостями.

8. Кожний Дружинник повинен передплачувати українську пресу яка ширить самостійницькі засади національно-революційних визвольних змагань, а зобов'язаний передплачувати двомісячник, журнал української молоді «Авангард», що є виданням ЦУ СУМ і офіційним органом Дружинників СУМ.

9. Кожний Дружинник СУМ повинен бути активним членом цілої української Громади, пропагувати знання й ідеї набуті в СУМ на ціле українське середовище і бути в авангарді цього ж середовища. На тлі української організованої спільноти, він повинен вилучитися у відповідні до свого віку і уподобань громадські і професійні організації. Як студент, він повинен бути членом станової й ідеологічної української студентської організації. Як громадянин він повинен належати до політичних, громадських, суспільних, студентських, наукових, культурних, релігійних організацій державно-самостійницького характеру взагалі, а в Організаціях Українського Визвольного Фронту зокрема.

10. Кожний Дружинник СУМ повинен пропагувати українську справу в світі, на кожному кроці боронити добре українське ім'я, спростувати і протестувати перекручені і зфальшовані відомості про Україну: її Історію, Географію, Культуру та Визвольну боротьбу.

11. Кожний Дружинник СУМ повинен нав'язати потрібні зовнішні зв'язки, які можна використовувати в українській практичній чи політичній діяльності.

12. Кожний Дружинник СУМ повинен мати хоч кілька приятелів не-українців, які були б переконані приятелі українського народу.

30.XI.69, Нью Йорк.

Комісія Дружинників

Олександр Черень,
Голова.

Оленка Тилко,
Заступник.

Ярослав Заєць,
Писар.

Ігор Заєць,
Григорій Головка,
Людвіг Мигаль.

Славка Нішан,
Теодозій Терчаник,
Богданна Цмоць.

Андрій Бандера,
Мирослав Шмігель.

З'їзд Дружини «СИБІРСЬКІ ВОВКИ» В ШІКАГО

«Сибірські Вовки» вже знані нам з попередніх дописів до Авангарду, (дивись число 4/92). Створені у 40-річчя ОУН та у 10-річчя від смерті Провідника ОУН – сл.пам. Степана Бандери – перша Дружина суспільників, СУМ Америки, «Сибірські Вовки» поставила собі за завдання розглянути актуально-суспільні проблеми та працю для української громади.

Цього року припало 20-ліття від дня смерті сл. пам. ген. Т.Чупринки, людини неповторної особовості і залізної волі. В цю річницю 10-11.4. 70 зібралися «Сибірські Вовки» на свій перший з'їзд. З поставлених перед собою завдань випливає, що вони хочуть бути гідними його послідовниками. Вони проголосили в свою чергу 1970-ий рік роком Т. Чупринки, і взяли за свій клич – «Чупринка проти Леніна».

«Сибірські Вовки» свідомі того, що існує жорстока війна у В'єтнамі, вони знають, що діється і діялося у Кореї, Біяфрі, Камбоджі, вони знають, що існують соціальні нерівності найвищого масштабу, вони знають наскільки Україна потерпіла і терпить від ворога. Тому й вони оправдують і приймають за свій клич «Свобода народам! – Свобода людині!»

На еміграції, поза межами України, наші Церкви мали б бути монолітом, великою духовою силою, справжнім провідником релігійного життя українських громад розкинених по цілому світі. Розколи, особисті амбіції й непорозуміння, що відбуваються в лоні Церкви турбують «Сибірських Вовків».

Збагнувши, що Патріархат під кожний оглядом потрібний для нашого народу вони проголосили 1970-ий рік «Патріаршим Роком».

Наша еміграція, хоч і як вона терпить від асиміляції й денаціоналізації свого українського обличчя все ж таки могла втримати при українській духовості кількадесят тисяч молоді. Завданням Дружинників перебирати працю старших виховників і показати свою ідейну підготовку, щоб втримати грядучі покоління в готовості до боротьби, щоб ця молодь не пропала в розсіянні, у чужій нам духовості.

Конкретно приглянувшись ситуації і оточенню серед якого живе наша молодь «Сибірські Вовки» ствердили, що ефективність їхньої праці залежить від їхньої діяльності в Осередку. Зацікавлені суспільним життям і готові глибше ангажуватися в ньому, вони ставлять себе до розпорядимості своєї Крайової Управи.

Перед тим ніж взятися до виконання поставлених перед собою завдань, до яких і належить також розповсюдження і передплатування української преси (роля преси у сьогодишньому світі для інформації, а навіть для ідейного унапрямлення – незаперечна), «Сибірські Вовки» плянують позбавитися всяких задовжень, адміністративно себе впорядкувати, щоб взятися до намічених перед собою цілей. Вони знають що лише в системі організованості на релігійному, політичному, суспільно-громадському, студентському, молодечому, науковому, і культурному полі, вдасться, за їх власними словами, подати поміч Воюючій Україні.

Це можна зробити, будучи собою, не наумудрившись, а чи відчужившись від українського життя, від своїх рідних традицій і рідної мови.

10,11,12 квітня відбувся Перший Загальний З'їзд Міжосередкової Дружини Суспільників СУМ Америки «Сибірські Вовки». Нова команда складається з наступних членів:

Мирон Куляс – «Великий Вовк»
Роман Голяш – «Пів Вовк»
Олесь Черень – «Вовча Лапа»
Олесь Стрільчук – «Вовча Паша»
Лев Керичинський – «Вовча Тічня»

ПОРАДНИК ВИХОВНИКА СУМ

Засобами й заходами Головної Управи СУМА в Нью-Йорку, появилися тиражем 300 примірників «Загальні вказівки для планування праці у Відділах Юнацтва СУМ».

Виготовила ці матеріали Центральна Виховна Рада СУМ і рекомендує їх при уложенні праці з юнацтвом на цілий рік.

Матеріали опрацювали: Д. Чайківський – голова ЦВР СУМ, Е. Гановський – керівник юнацтва ЦУ СУМ, Т. Олешук – керівник юнацтва ГУ СУМА, В. Юрченко.

Матеріали охоплюють 67 сторінок циклостилевого друку і розподілені за хронологією важливіших історичних дат і національних свят.

Збірник матеріалів, що є першим числом серії «Порадник Виховника СУМ» представляє собою поради і вказівки які моменти належить найкраще враховувати у використанні виховних матеріалів. Подано й важнішу бібліографію. Свята поділені на релігійні й національні, загальні святкування обрядово-побутові святкування, сумівські свята.

ПЕРШІВІЯВИ ОРГАНІЗОВАНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

мгр. В. ЛЕНИК

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Найбільше оригінальним і заслуженим діячем часів гуртківщини був без сумніву Данило Танячкевич. Його молодечі роки припали на ті часи, коли до Галичини дійшли з України відгомони всеукраїнського національного відродження. Тогочасна українська література, головню Шевченкова поезія, запалила новий вогонь в думках молодого покоління. Молодь Галичини могла відчувати національну єдність з російською займанщиною українцями. У тому пізнанні вона покидає панівну до того часу в Галичині «язинову мертвеччину» і звертає свою увагу на народню мову, в щоденному житті пропагує понадкласову національну єдність, перестаючи уважати селянина нижчим сотворінням. Головну роллю в тому процесі відіграв яриаз Данило Танячкевич.

У той час в Галичині світської інтелігенції було дуже мало і всі молоді патріоти йшли масово на теологію, сподіваючися в той спосіб найкраще допомогти народові. Висвячуючися, вони йшли на села і там безпосередню старалися підносити пригноблений народ, нести до нього освіту й обороняти від визиску. о. Данило Танячкевич зробив те саме. Він і залишився на тому шляху до кінця свого життя, уважаючи священство не найкоротшою дорогою до вигідного і спокійного хліба, але важкою народньою службою.

Вже як студент духовної семінарії працював Данило Танячкевич для народу. Крім своєї попередню згадуваної організаційної праці в гуртках, виступав він як публіцист і написав цілий ряд статей та брошур. Одна з них — «Скажім собі раз цілу правду в очи», вийшла аж двома накладами — 1878 та 1884 рр. Як священник працював він головню в напрямі господарського піднесення селянства і дрібного міщанства та дбав про краще забезпечення дяків і вдів та сиріт по священниках. У 1897 р. його вибрали до парламенту послом, де він виявив багату енергію в боротьбі за урівноправнення українського народу у Габсбургській монархії.

О. Данило Танячкевич помер у 1906 році. У посмертному вшануванні його, пише Іван Франко такі слова про нього: «Покійний Танячкевич мив і працював мало не пів століття, його вплив видно майже у кожному почині галицьких народів, а декуди він умів надати тим починам виразну цілу своєї духової фізіономії».

У своїй діяльності, тасмні гуртки були герметично відокремлені від учителів. Вони рівнюж, із зрозумілих причин, уникали всілякої документації. Тому ми не можемо тепер одержати багату матеріалу про їх існування та діяльність. Нам вдалося зібрати лише деякі фрагменти, з яких можна б спробувати дати хоч неповну картину мережі тасмних гуртків та схарактеризувати їхню працю в окремих містах чи шиолах Галичини й Буковини.

Про діяльність тасмних кружків в Академічній Гімназії у Львові, читаємо в споминах Степана Шаха: «Традиція тайних кружків сягає тут 1860-тих років. Дух у них, за моїх часів, був патріотичний, національний, але з радикальною драгоманівською закраскою. Вони мали свої нелегальні журнали «Життя», «Відгук», «Вічний Революціонер».

З розповіді Богдана Питлика знаємо, що він був на початках ХХ століття бібліотекарем таємного гуртка у цій гімназії. Після нього цю функцію виконував Омелян Стефанович. Головами гуртка, яких розповідач пам'ятає були: Стефан Біляк, Юльо Охримович, Ліщинський і Дацьків.

Окремо діяла у Львові студентська таємна громада, завданням якої було ширити національну свідомість між інтелігентною молоддю. Вона постала з ініціативи Данила Тяничкевича. Коли до Львова прибув 1865 р. на студії Олександр Барвінський «Громада» не мала вже такої сили, як у перших роках її дії. Причиною послаблення був виїзд зі Львова найдіяльніших членів «Громади», які покинули свої студії. О. Барвінський вилючився зразу до «Громади» і, пов'язавшись з молодими народолюбцями, активізував знову її діяльність. Між активними членами того часу були: Федір Заревич, Володимир Шашкевич, Кость Горбаль, Ксенофонт Климкович, Остап Левицький та інші. «Громада» поставила собі за завдання ширити національні ідеї також при допомозі друкованого слова і в тій цілі активно піддержувала часопис «Мету», а пізніше «Русалку» і «Русь». 1867 року члени «Громади» самі почали видавати газету «Правда».

Таємні гуртки у Бережанах почали організуватися околo 1896 - 97 рр. Особливо буйний розвиток досягнули вони в рр. 1898-1901.

У Коломийській гімназії існував таємний гурток від 1887 року. До нього належали між іншим Василь Стефаник і Лесь Мартович, відомі українські письменники пізніших часів. Гурток мав у своїй бібліотеці понад 300 «закананих» книжок. Члени Гуртка мандрували щонеділі по селах, щоби там читати селянам книжки та пропагувати українську справу. Мартович і розпочав в Гуртку свою літературну діяльність. Він написав 1889 р. свою першу новелю «Рудаль», яку Гурток видав під назвою «Нечитальник». Члени Гуртка кольортували книжечку між міщанами і селянами. Після виникнення з гімназії Мартовича, а рік пізніше Стефаника («за політику»), Гуртком керував Левко Бачинський.

Про таємні гуртки у Станиславові маємо дещо більше відомостей. Одним з них був Культурно-Освітний Гурток «Праця». До нього належали учні гімназій і семінарії. У роках 1908-1911 головою гуртка був Михайло Коник, а секретарем Осип Мельникович. У той час всіх членів нараховувалося 25. Гурток ініціатором створення драматичного гуртка, сам влаштовував реферати, вечірки тощо. Сходини відбувалися раз на тиждень. Місце сходин змінюли кожних два — три тижні. З ініціативи Гуртка створився в Станиславові співацький гурток, який виступав на різних імпрезах. Для більших імпрез співацький гурток запрошував в допомогу членів хору Української Гімназії. Члени Гуртка виїздили в свята і неділі на села і сусідні містечка, давали там вистави і концерти. Селяни радо вітали молодих гостей, висилали по них до Станиславова (тепер Івано-Франківське) вози та відвозили їх після виступів назад.

Управа Гуртка складалася з 4 членів, а крім того вибрано Контрольну Комісію та Товариський Суд (по 3 члени). Кожний кандидат в члени Гуртка мусів написати заяву про задержання таємниці та предкласти поручення від двох дійсних членів. Членська вкладка була мінімальна. На Гурток роблено часто доноси до дирекції школи. Найбільше доносів приходило після виступів на селах. Але розкрити Гуртка ніхто не зумів. Щойно в 1911 році Гурток «Праця» ліквідувався з власного рішення членів.

Від 1911 року існувало в Станиславові таємне товариство «Українська Молодіж», яке влаштовувало також різні імпрези. Членами Товариства були переважно студенти. 1911 року, в ньому бібліотекарем був Мирон Заклинський. В 1912 році, Т-во влаштувало Шавчківське свято, на якому головним промовцем був Дмитро Вітовський. Того ж року Іван Франко для членів Т-ва мав прочитати на окремому вечері свого «Мойсея».

Студентським гуртом була в Станиславові також таємна «Громада», з якої вийшов цілий ряд культурних і політичних діячів. Між ними були: Остап Терлецький, Мелітон Бучинський, Кость, Іван Белей, Денис Лукіянович, Михайло Лозинський.

Гурток ім. Павлика – Драгоманова обмежувався натомість лише до влаштування рефератів, на яких могли приходити слухачі за спеціальним запрошенням.

з відвідин голови сум по осередках америки

Після закінчення нарад ІХ СКСУМ в грудні 1989 р. Голова ЦУСУМ мгр. О.Коваль, відвідав кілька Осередків СУМ Америки де відбув зустрічі з управами Осередків та членством для обміну думками та інформації. До тих осередків належать: філадельфія, Дітройт з доюкшішніми осередками, Клівленд, Парма, Бофало, Рочестер. Всюди Голову СУМ приймали з каледніми почестями і зацікавленням сумівськими проблемами. Навіть у робочі дні на зустрічах не бракувало нерівних членів Осередків. В Бофало Голова СУМ дав 12-хвилинне інтерв'ю про діяльність і завдання СУМ, яке було передано на хвилях радіо програми В.Шарвана. Тут містимо світлинку з зустрічі в Бофало.

Зліва на право:

Перший ряд: Осип Комул - директор, Укр.Дому -Дніпро; Марія Лисак - голова Виховної Ради при Булаві ЮСУМА; інж. Микола Барницький - член Виховної Ради ГУСУМА; д-р Нестор Процип - президент ПАБНА та голова президії ОУВФ в Бофало; Іван Дроздовський - заст.голова осередку СУМА; мгр. Омелян Коваль - голова ЦУСУМ; проф. Зенон Саган - член Центральної Виховної Ради СУМ, проф. історії на університеті в Нілгара Фолс; Василь Шарван - член суду ГУСУМА та керівник щоденної української радіо програми в Бофало; Дарія Пристайко - писар Булави ЮСУМА; пласт.сен.інж. Марія Борачок - член місцевої станції Пласту.

Другий ряд: Дмитро Пітолай - член Контрольної Комісії о-ну; Степан Горганюк - господарчий о-ну; Осип Чіп - член Товариського Суду о-ну; Михайло Бельмега - голова Контрольної Комісії о-ну; інж. Роман Чіп - булавний ЮСУМА; Михайло Вішка - булежний дружинник; Андрій Швець - голова батьківського Комітету при Булаві ЮСУМА.

І. КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ

ДРУЖИННИКИ СУМ І ЗОВНІШНЬО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

На наш превеликий жаль, на протязі ось уже 50 років український народ не має своєї суверенної держави, своєї власної влади, її закордонної служби, та своїх державних дипломатичних місій в чужих країнах. Це є наслідком жорстокого поневолення нашої батьківщини ворогами, наслідком бандитського насилля чужих над волею і правами нашого народу.

Як сам «уряд» т.зв. УССР, так і такі його «представництва», як напр., місія УССР при ООН, не мають мандату виступати в імені українського народу. Бо як той уряд, так і його «дипломатичні» представництва були силою наставлені поневолювачем українського народу і мусять виконувати його бажання, служити його імперським інтересам. З допомогою таких фікцій як міністерство закордонних справ УССР, чи місія УССР при ООН наш національний ворог, Москва, підтримує міт про суверенність теперішньої УССР, обдурює чужий світ. Не з надмірної любови до українського народу створили москалі такі фікції, а, навпаки, для успішнішого ведення своєї загарбницької політики, для нейтралізації зовнішньої політики українських національних сил.

Введенням т.зв. УССР на форум ООН Москва не лише здобула собі ще один додатковий голос (з т.зв. представництвом Білоруської ССР в ООН Москва має фактично три голоси в цій міжнародній, вже тепер здискредитованій, організації), а також обманула світ щодо фактичного положення України, поставила нам перешкоду на міжнародному форумі. (Як можемо ми доказати малообізнаним і довірливим Москві урядам чужих держав, що Україна нині не є самостійною, що вона поневолена і є практично колонією Московщини, коли вони на форумі ООН час-од-часу натрапляють на «представництво» УССР, дарма, що те представництво є інструментом політики москалів, а не українців?)

Ось так, при ліниво-індиферентній поставі вільних держав, москалі зуміли одним пострілом вбити двох зайців. Підставленням фікції суверенної УССР, як держави українського народу, Москва здобула собі ще один голос і вилімінувала українську націю з міжнародної гри, як підмет, як окремий і важливий фактор.

На тлі цього жалюгідного, кричущо-несправедливого міжнародного положення України виникає потреба, щоб всі ті українські національні організації та їхні члени, що перебувають поза межами України, в релятивно вільних умовах для особистого та збірного життя і дії, перебрали на свої плечі і мізки ту роллю і ті завдання, що їх в нормальних умовах, у самостійній державі виконують її закордонна та дипломатична служби.

Коротко говорячи, було б ідеально, якби кожний українець і кожна українка на чужині стали амбасадорами свого народу, завжди і всюди гідно репрезентували його перед чужим світом та пропагували й обороняли його життєві інтереси.

Практично ж виходить, що таку важливу і відповідальну роботу можуть виконувати лише нечисленні одиниці, бо до цього треба повністю посвячених справі людей, свідомих свого важкого завдання, озброєних відповідним знанням, послідовних, впевнених, а ponadто фанатично віруючих у правоту та найвищі ідеали свого народу.

Ана ж мета нашої зовнішньо-політичної діяльності?

На мою думку, головною метою нашої роботи на зовнішньому відтинку, в середовищі чужого світу, є довести до свідомості провідників чужих народів, що їхні національні інтереси, їхня майбутність, те, чи залишаться вони вільними, а чи стануть скоріше чи пізніше колонією чи пан сателітом Москви, — невіддільно зв'язані з національними інтересами поневолених москалями народів — зокрема ж з інтересами українського народу, з потребою їхнього визволення та повернення їм самостійності.

Ми мусимо бути і надалі модерною Касандрою, перестерігати прихильний і неприхильний нам чужий світ перед тією загрозою, що її готують йому кровожадні москалі.

Одним з об'єктів нашої зовнішньо-політичної дії повинно бути здобуття і закріплення якнайширшого кола приятелів українського народу, визнавців нашої національно-визвольної ідеї. З щирими приятелями і через них нам легше буде проникнути з нашими справедливими, гуманними і волелюбними ідеями в місця, що матимуть значення для успіху нашої роботи і спричиняться до досягнення нами нашої мети.

Перш за все мусимо перебороти в свідомості чужого досягнення нами нашої мети.

Перш за все мусимо перебороти в свідомості чужого світу те наставлення до української національної справи, що закорінилося завдяки довголітній ворожій нам пропаганді, яку на чужині провадили і далі провадять деякі сусіди українського народу, як москалі, поляки, румуни, а також невдячні представники деяких народностей, що споконвіку жили в нашій Україні, виростили на крові українського народу і вигодовувалися на українському хлібі, але ніколи не ставали нашими приятелями, а ставали по стороні наших ворогів і їм вірно служили.

Що ж у нас вже зроблено на зовнішньому відтинку нашого політичного життя і хто те робив до цього часу?

З приємністю треба сказати, що на цьому полі діяльності української еміграційної спільноти ми можемо похвалитися вже великими успіхами. В імені нашого поневоленого народу виступають на міжнародньому форумі наші політичні та громадські й культурні організації в різних країнах світу.

В США, напр., широкую діяльність зовнішнього політичного характеру веде УКНА, де промотором тепер являється організація українського визвольного фронту, в тому і СУМ Америки. Там удалося провести через американський парламент — Конгрес — декілька важливих актів, як ось визнання Тижня Поневолених Народів, що його Президент зобов'язаний проголошувати в другому тижні липня кожного року, і як здобуття урядового дозволу на поставлення пам'ятника в столиці США найбільшому синові України, Тарасові Шевченкові.

Тепер в багатьох складових стейтах США їхні губернатори щороку в січні проголошують офіційно т.зв. Українські Дні з вивішенням на урядових будинках українських прапорів на відзначення роковин проголошення української державності в 1918 році, в Києві.

Великих успіхів, як окрема етнічна група, добилися українці в Канаді, де люди українського роду займають відповідальні пости на різних шаблях державного життя, включно з федеральним парламентом і урядом. Все це дає їм можливість з успіхом виступати теж в обороні

Москви. (Приклад з Діффенбейкером.) В цій українській акції в Канаді неабияку роль відіграють члени СУМ Канади.

Свій вклад у нашу зовнішньо-політичну діяльність дають українські організації в країнах Південної Америки, в Австралії, Нов. Зеландії, в Європі, де Союз Українців у Вел. Британії та ідейно співзвучній йому організації, в тому й СУМ, стоять у цьому відношенні на першому місці. Про нашу тутешню зовнішньо-політичну діяльність знаємо самі з власного досвіду.

Але найбільший вклад труду і фінансових засобів на зовнішньо-політичну роботу дає і роботу з великим успіхом виконує ОУН під проводом колись сл.п. С. Бандери, а нині п.Я.Стецька, який також є головою виконного органу АБН. Ці дві організації завдають найдошкульніших ударів московським імперіялістам. Панові Стецькові та його співробітникам треба завдячувати те, що українська проблема стається актуальною в цілому світі, що українським визвольним ідеям здається вперше в історії вдалося проникнути в країни таємничого сходу. Він своєю послідовною і впертою працею примусив політичних і державних мужів багатьох країн Далекого Сходу зрозуміти, що без розвалу московської імперії, без існування вільної української держави не зникне загроза московського імперіялізму, і для нікого не буде ніколи спокою і миру.

На всіх континентах до цього часу зовнішньо-політичну роботу в імені України робили представники старшого українського покоління. Починали вони її в тяжких обставинах, без практичного знання звичаїв, законів, а особливо мови країни свого поселення. Все було базоване на моральній і фінансовій підтримці виключно наших людей в тому ваших родичів.

Все ж таки багато з початкових труднощів і перешкод удалося перебороти, дякуючи впертості нечисленних одиниць, їхній сильній любові до Батьківщини, та виконуючи її наказ, переданий в славнозвісному «Зверненні воюючої України до українців на еміграції», де є також окремий розділ з закликом до української молоді.

Тепер настали час і потреба скріплення нашого зовнішньо-політичного фронту новими і, може, більш відповіднішими для такої праці силами в різних країнах. А ці сили мусить дати наша молодь, наша зміна. Для цього є все потрібне в її руках.

Наші подруги і друзі з Юнацтва СУМ є свідомими українцями, а одночасно вони є т.скажу, продуктом тутешньої освітньої системи, володіють досконало мовою своєї прибраної країни, обізнані зі звичаями й суспільними інституціями тих країн у них є чужонаціональні приятелі зі шкільної лавки, з університетських аудиторій, з місця праці. Ті з них, що народилися в чужій державі мають ті самі права, що і всі народжені в ній інші люди.

Як у кожній молодій людині, так і у них повинно для України живе битися серце і палкішим бути бажання робити добрі діла для неї. Я запевняю їх, що ніякий чин на користь поневоленої України, а тим самим проти її поневолювача — Москви — не буде суперечити з обов'язками громадянина даної країни.

Тепер коротко застановімося над питанням: Як треба нам провадити нашу зовнішню політичну і освідомлюючу роботу.

В нашій практичній роботі на цьому відтинку мусимо застосовувати найкращі методи дипломатичної служби; використовувати кожному сприятливу нам, але несприятливу нашому національному ворогові, що є теж ворогом західних країн, — нагоду для нашої мети і дії.

I фіз культури

На шляху до фізичної культури

Р. ДРАГАН

ВТОМА

I ВІДПОЧИНОК

Найбільшою перешкодою до здобуття фізичної справності є постійна втома й неохота. Вона може бути фізіологічна, або невротична, або просто, спричинена нудною працею. Ніяка фізична праця не принесе постійної втоми, коли думка погідна й оптимістична. Фізіологічні недомогання треба лікувати, але найкращим ліном є здорове життя. Невротична втома це від'ємні переживання, що розстроюють нашу ендокринну систему залоз. Людина, що не має ніякого інтересу до життя й до людей, і не вмє контролювати своїх емоцій, буде завжди втомлена. Концентрацією й суб'єктивною думкою ми можемо спонукати нашу підсвідомість, або надсвідомість, працювати в нашу користь, навіть тоді, коли ми щось іншого робимо. Підсвідомий світ нашої особистості не вмє сам суб'єктивно думати, бо суб'єктом є ми самі. Але в ньому криються величезні надбання, якими ми можемо розпоряджати при допомозі бажань і наказів. І тут наша підсвідомість відіграє дуже поважну роль в збереженні нашої рівноваги.

Наша праця, наша професія, може нас не вдоволяти, й тут знову треба пам'ятати, що найпримітивніша праця може робити нас щасливими. Все залежить від нашої постави, або т.зв. життєвої філософії. Краще щасливий посмітюх, ніж нещасливий мільйонер. Домашня праця особливо вдуже втомлює. Домашні господині, це часто, дуже нещасливі істоти, особливо, коли не зустрічають признання. Вередливі діти, це ціле лебло, що можуть загнати працювиту матір у цілковиту депресію, яка вбиває живучість тіла. Зустрінути невдячність дітей і чоловіка, це вимагає героїзму, а героєм не кожен вродився.

Тільки духовий тренінг на базі любови вчить панувати над усім. Є батьки, що дбають за ідеальну досконалість у сім'ї, а це теж перенапружує і втомлює. Діти, розчаровані батьками й оточенням, попадають у меланхолію. Любов, це вміння суб'єктивне і, як середник терапевтичний, міцніше від усякої медицини. Любити свій дім, працю, людей, життя, збірноту, національні ідеали, це запорука здоров'я. Людина, що вмє любити не тільки на базі емоцій, але на базі інстинтиту, це прекрасна, міцна, переможна людина. І далі — здорова, зрівноважена людина не може не вмєти любити. Ненависництво, це потворна хвороба.

Ви можете бути втомлений навіть сидячи в кріслі й читаючи книжку. Не від читання, бо ум від праці не втомлюється. Ум завжди свіжий і, навіть, при найбільшій умовій напрузі, все нові сили з нашого надсвідомого резервуару з'являються. Але неправильне й довге сидження на кріслі, згорблена постава, скривлений хребет — втомлює й при-

носить шкоду. Відсутність свіжого повітря в кімнаті теж може втомлювати. Бо, організмові треба багато кисню і нагромаджений двоокис вугля вбиває нас, відбираючи всяку охоту жити.

І день, і ніч... Праця і їжа... Відпочинок, сон, усе мусить бути пляноване й передумане, тоді й організм наш працюватиме рівно, без перебоїв і бадоро. Погана, невігідна, нерациональна одежа, в якій сидимо весь день, теж дуже втомлює. Як часто хочеться скинути черевиків і ходити босим... І чому б цього не зробити принагідний момент. **Я знаю** типів, що навіть сплять у черевиках...

І взагалі, наша втома, наша непотрібна втома, це сума всіх тих помилок, що ми робимо в житті. Втоми можна позбутись, як позбуваються пархів. Важко хворі люди, це не втомлені люди, бо хвороба і втома це дві різні речі. Глядім пильно, щоб не накладати на себе часто видуману втому, коли вона зовсім не потрібна. Втома від напруги, від зусиль, це прекрасне почуття вдоволення й відпочинку.

Культурний відпочинок такий же важкий, як і вся фізична культура, бо й самі фізичні вправи вже є відпочинком. Тільки такий відпочинок, у якому розвиваються погані емоції, а з'являються гарні, має вартість. Активна гра в гурті, різного роду спорт і змагання, якісь приємні спільні заняття, мистецтво, завжди ентузіастична й творча участь, мають велику вартість у протилежність до пасивного споглядання. Слухати музику, акомпанювати, або виконувати музику, — це дві різні речі.

Для молодого людини — все життя це розвага. Найбільш напружена праця дає радісне відпруження нервів. Напр. — готуватись до іспиту з надією на осяги і прогрес, — чи не є це розвагою? Якість належних, чорних думок треба зганяти, як влізливу муху з чола. А коли вже не знаєш, за що взятись, ідти на прохід, біжить, не стидайтесь бігу. Як приємно чути пружність у ногах, як приємно до п'яниости шукати віддиху в засапаних грудях. Як приємно тужити й жаліти, що цю симфонію не я скомпонував, і бажати залишити за собою слід.

Яка затрата енергії ненавидіти, підозрівати, здавлювати в собі вибух лайки, що як лавина преться з темряви підсвідомого, магазинована там від давна. Ба, навіть затискання п'ястучка, скривлювання губ, тарабанення пальцями по столі, кусання нігтів, тулання ногою, це затрата енергії, це створювання невротичного хаосу, це повільне вбивання себе самого. Відкинь усі ті погані звички, знайди час на перепочинок, на впорядкування думок. Навіть звірята знають, коли відпочивати. Знайди речі, які тобі в цьому допоможуть. Поклади квіти на столі, купи вартісну **книжку**, новий костюм, інтересну краватку. Скажи собі: «Я, від сьогодні, до кожного буду чемно усміхатися і заки щось скажу, зважу свої слова. Знайди час, щоб лягти на долівку, як це індійські йоги роблять, і робили тисячу років тому. Ноги повинні бути вище вашого тіла. Подумай тепер, що ти линеш на хмарі в синяву неба, на інші планети, що тебе взагалі нема, а є тільки думка, якою ти керуєш, як чарівним судном. А біле вітрило — це твоя душа. Це дає дійсний відпочинок, коли ти не свідомий своїх турбот, навіть свого тіла.

Деякі люди пробують збудити себе різного роду наркотиками, голловно куренням і алкогольом. Хвиливе збудження створює ілюзію здоров'я. Нема нічого гіршого, коли юнаки наслідують алькоголіків і курців і викидають свої скромні заробітки на непотрібні речі. Алькоголь і тютюн шкодить здоров'ю. Знані є такі хвороби, як рак, бронхіт, астма, сирроза печінки, неврит та інші, викликані куренням і питтям. Налоговий алкогольізм, це дорога в прірву, а від курення теж важко відучитись. Навіть кава й чай не дають нічого організмові, за винятком хвиливого алькалічного збудження. Але кава і чай не приносять такої шкоди, як алкоголь і тютюн. Налоговість, це ніби горб на спині

що ні трохи не ушляхетнює людину, а говорить тільки про її слабкість. Джерелом здоров'я й життєрадісності є належний харч, рух, відпочинок, ментальна рівновага і спадковість. Пощо збуджувати, або проковувати організм штучними способами, коли в самому організмі є джерело життя.

Такий важливий чинник фізичної рівноваги і природню функцію нашого тіла, як стать, теж треба пильно брати до уваги, шукаючи фізичної справності. Треба бути свідомим статевого життя вже дуже рано, бо найсильніше стать проявляється в юності й неосвідомленим наносить спустошення на все життя. Батьки, вчителі, виховники не повинні нічого приховувати перед юнаками. Статева здержаність є чеснотою нашого християнського світу й фізичної шкоди не приносить. Натомість регулярне статеве життя в подружжі є ознакою здоров'я й помагає фізичній справності. Підчас періодів дівчата можуть, навіть, вправляти й працювати, коли мають до цього силу й охоту. Одначе, ніякого героїзму тут показувати не треба. Статеві надуживання в усякому випадку є шкідливі.

Хтось міг би сказати, що з усіх природніх функцій нашого тіла найменше уваги треба віддати сну, бо сон приходить сам. Та це не так, бо сон сам не приходить. Сон забирає нам одну третину нашого життя і так само потрібний, як пожива і рух. Здорове тіло вимагає сну, міцного і покріплюючого. Що таке сон, медицина досі не знайшла. Одно є певне, що він реставрує втомлене тіло до повної здатності до життя. Але навіть дуже втомлена людина, часто не може заснути, бо емоції не дозволяють. Можуть бути і якості фізичні недомагання, але тоді це означає, що людина хвора. Різні люди мають різний сон, згідно до потреби. Молоді сплять довше, старики дуже мало. Але можуть бути й винятки, бо, як я вже згадував, усе залежить від емоцій. Погані емоції руйнують сон.

В кімнаті теж мусить бути чисте повітря, ліжко мусить бути вигідне, постіль не за холодна й не за гаряча, позиція тіла — згідно зі звичкою. **Найкращий сон** — на спині, коли все тіло відпочиває й одна частина тіла не тисне іншу. Погана дієта теж має вплив на сон. Перед сном треба їсти дуже мало, краще йти спати з порожнім шлунком. Добре є прийняти якусь кислотну річ, як помаранчу, яблуко, чи молоко. Аلكалічні речі, як нава, чай, сон відганяють. Матрац не повинен бути надто м'який. Здорова людина може й на твердій дошці спати. Ліпше, перед сном не читати, і спати в темряві. Кластися спати завжди в той сам час, краще вчасно, але все залежить від звички й від професії, яку виконуємо.

Спати безконечно довго нездорово, бо це розлінивлює організм, ну, й не потрібно викидаємо дорогий час. Час треба цінити високо, хоч ніколи не треба поспішати. Коли лягаємо погідні на умі й на душі, то сон приходить як природня звичка. Сон любить погідних, спокійних людей. Тим, кого мучить безсонниця, треба закинути журбу про те, що не спиться, бо це тільки погіршує справу. Не треба теж числити овець, бо це глупо. Треба думкою переконувати себе, що все в нас у порядку, й моментально відпружувати всі частини тіла, від голови до стіп. Треба думати про краще завтра, приймаючи слова психолога Купе, який часто повторював: «Кожного дня, і в кожній хвилині, мені поводить краще і все краще». Оптимістична постава до своїх проблем, призна постава до світу, до своєї збірноти є запорукою доброго сну.

Без міцного, покріплюючого сну нема фізичної справності, й культура сну, це частина фізичної культури. Насонні пастилки не вилікують від безсоння; вони мають погані наслідки, які організм мусить додатково поборювати. Ліки й лікар сидять у нас самих. В дорозі до психосоматичної рівноваги повинна бути змобілізована вся наша

Українське студентство в світі

Перед Світовим Конгресом ЦЕСУС-у

ЗА ЯСНІСТЬ СТУДЕНТСЬКИХ ПОЗИЦІЙ

Тільки на терені Америки нараховується нині 10 000 студентів українського походження, з того 500 об'єднаних в укр. студ. громадах, з яких найбільша – ньюйоркська. В Європі можна нарахувати 500 студентів, з яких 150 об'єднані в студентські організовані громади. Подібна ситуація є також в Південній Америці, Канаді й Австралії.

«В 30-их роках у Галичині, на 7 мільйонів населення було 2 500 українських студентів. Найсильніше ідеологічне товариство «Петра Могили» мало 150 членів. Коли на реферати збиралося 80 членів, було це великим осягом. Але тих 80 вистачало, щоб мобілізувати весь край.» (Ш.П. – «В розмові з проф. Яневим»).

Правдиві слова Рентора УВУ, проф. Янева, приневолюють застановитися. Тих 80 осіб окрилювала ідея, а наше студентство...? Яким великим ідейним потенціалом диспонує українська еміграція! А тим часом ... великої активності з боку студентства не проявляється.

Справді подивувідна річ, що наша молодь кидається здобувати освіту, але ідейну якість важко спостерегти назовні.

Від 1.7. до 5.7.89 відбулася у Мюнхені Світова Зустріч українського студентства, що показала в організованій спосіб ідейних представників нашої студіюючої молоді З.С.А. і Європи. Можна було почути і побачити, що більшість сучасного українського студентства не має «генеральної лінії», ні ідеології, що це сирий матеріал, зборище всяких псевдореформаторів, без -ств, і -змів.

На мою думку, наше студентство мало б стати в обороні національної культури, гідно представляти і боронити її. А крім того вести ідейний бій серед світового студентства за духові вартості України і свободолюбного людства. Тоді й буде шановане нашим громадянством. Треба мати намірену лінію дії як на внутрішньому так і зовнішньому відтинках, розглядаючи дію студентських громад по цілому світі з національної точки зору. Директиви чи вказівки в цьому випадку можуть бути прийняті тільки на широкому форумі українських студентських громад і організацій – ЦЕСУС-і до якого приналежна більшість українського студентства.

Вже не один часопис турбувався за долю нашої студентської інтелігенції: «Шлях Перемоги», «Українська Думка», «Вільний Світ» і багато інших часописів висловлювали побоювання, що наше студентство просякає думками чужого оточення а тим самим відчужується від української спільноти і її завдань.

Українському студентству не потрібно реформаторів, не потрібно лівих лідерів, не потрібно кон бендітів, тойфелів, чи дучків. Не потрібно ідей Маркса чи Леніна, Сартра чи Маркюзе. Не потрібно наївних захоплень Ше Гевароу.

Український студент мусить бути національно свідомий, і в цьому аспекті треба діяти.

Така «перлина» як «Відкритий лист» 15 студентів ньюйоркської групи за реабілітацію І.Дяюби дивує нас. Вражає відсутність національної гідності — у ворога просити ласки!

Це вже робота «крикливої» меншости, а «мовчазна» більшість по-турає. У Мюнхені під час високошкільних літніх курсів була проведена анкета межи десяткою американських студентів. Вислід: по кількох наших еміграційних часописах вдарили на сполох. Куди при- мує наше студентство? Чи на черговому Світовому Конгресі ЦЕСУС (24-25.8.70 в Монреалі) треба очікувати нових несподіванок?

Переважає більшість українського студентства перебуває у летар- гічному сні, «екзистує» під назвою українського студентства.

Обчуження мови, обчуження Церкви, звичаїв, культури, — і замість національно свідомого студента маємо типічний пережиток модерного суспільства — духовний гіплізм, що коли дивиться на проблеми, то їх бачить і оцінює крізь деформуючу призму власного скаліченого вихо- вання.

Студентство, що мало б бути підпорою, чи хребтом в громаді стає безчинним елементом, носієм чужої українству духовості.

Нині для ЦЕСУС-у і студентських громад відкрите завдання: за- цікавити власне членство — українською проблематикою. А що най- важливіше — відшукати місце України в світі.

Й. РОЖНА — СТУДЕНТ СЛАВІСТИКИ

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для налагодження адміністрування «Авангарду» просимо Кольпортерів і Передплатників придержуватись наступного порядку:

ЗСА і КАНАДА: Кожний Осередок СУМ має мати референта сумівських видань, який збирає передплати і пересилає їх до В-ва ЦУ СУМ. Якщо в даній місцевості такого референта ще нема, або є неактивний, пе- редплатники мають обов'язок грошові розрахунки переводити безпо- середньо з В-вом в Брюсселі, пересилаючи належність банковими чеками чи моні-ордерами. Чеки з Українських кредитівок приймають- ся на рівні з банковими.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ: Через КУ СУМ.

НІМЕЧЧИНА: поштовими мандатами до ЦУ СУМ.

ФРАНЦІЯ: На чековеkonto «L'Est Europeen».

92 La Source 3075404 L'Est Europeen
47 rue Richer 75 PARIS 9

БЕЛЬГІЯ: на чековеkonto КУ СУМ, або прямо до В-ва.

АРГЕНТИНА і АВСТРАЛІЯ: До референтів сумівських видань в тих країнах.

НАШІ КРАЇНИ: Безпосередньо до В-ва в Брюсселі.

— ЧИ ВИ ВЖЕ ВИРІВНЯЛИ ЗАЛЕГЛІСТЬ І ВПЛАТИЛИ ПЕРЕД- ПЛАТУ ЗА «АВАНГАРД» НА 1970 РІК?

— ЧИ ВИ ПРИЄДНАЛИ ДЛЯ АВАНГАРДУ ОДНОГО ПЕРЕД ПЛАТНИКА?

240 — ЧИ ВИ ДАЛИ СВІЙ ВНЕСОК НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»?

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

(О.К) СУМ НА ІСПИТІ ІСТОРІЇ	161
ТРАГІЧНИЙ ТРАВЕНЬ	164
В.МАКАР : НА ШЛЯХУ ДО ДЕРЖАВИ . Слогад.	166
О.КОВАЛЬ : У КАТАНОМБАХ АВШВІЦУ. Словки.	170
ПРИВІТИ НА IX СВІТОВИЙ КОНГРЕС СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	177
ПРОФІЛІ ЛЮДЕЙ УКРАЇНИ : МИХАЙЛО МАСЮТКО, МИХАЙЛО ОЗЕРНИЙ	184
ЧИР : ЗВІРСТВА В УКРАЇНІ	185
ЧИР : ЧИМ ТУРБУЄТЬСЯ КОМСОМОЛ	190

ПОЕЗІЯ, ПРОЗА, СПРОБИ

ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО : УКРАЇНА НА СЦЕНІ, УКРАЛИ МОЄ ІМ'Я, ПЛЯНОВА РУКАВОЗДАЧА, ПАМ'ЯТНИКИ, ХТО МИ? НЕКРОЛОГ, КОЛЕКЦІОНЕР КОЛЬОРОВИХ ОЛІВЦІВ	192
МИХАЙЛО МАСЮТКО : ЄВШАН-ЗІЛЛЯ, ДО ТЕБЕ МОЯ УКРАЇНО, ЗА ЛЮБОВ МОЮ ЩИРУ	196
РОМАН БАБОВАЛ : ПТАШИНИЙ ДИПТИХ, ФЕЕРІЯ СНИДАННЯ, НЕРОН, ПРОХАННЯ ОДІССЕЯ.	198
СОФІЯ НАУМОВИЧ : МУСЯ. Оповідання з життя М.Башкирців.	200
ПРАВДИВІСТЬ - НАЙЦІННІША РИСА КНИЖКИ.	207
ПЕТРО АНДРУСІВ : КОЛЬОРОВА РЕПРОДУКЦІЯ : «ЗУСТРІЧ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ З КОШОВИМ СІЧІ КОСТЕМ ГОРДІЄНКОМ - 1708»	209

НАУКА, КУЛЬТУРА, МИСТЕЦТВО

М-р О.МАЗУРИК : САМОБУТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ІКОНОПИСУ	210
Д-р В.ПОПОВИЧ : СОФІЯ ЗАРИЦЬКА	215
ЄВГЕНІЄ : З МИСТЕЦЬКОЇ ГАЛЕРІЇ	216
«НИКОЛИ НЕ ЗАБУДУ», З ФІЛЬМОВОЇ ЛЕНТИ	219

ВИХОВНИКИ

І.О.СИНІЦЯ : ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАЛАН ВИХОВНИКА.....	222
--	-----

СУСПІЛЬНИКИ

ЗАВДАННЯ І ВИМОГИ ДО ДРУЖИННИКІВ СУМ. Ствердження Комісії Дружинників IX-го Світового Конгресу СУМ	228
З'їзд дружини «СИБІРСЬКІ ВОВКИ» В ШІНАГО	228
ПОРАДНИК ВИХОВНИКА СУМ	229
М-р В.ЛЕНИК : ПЕРШІ ВІЯВИ ОРГАНІЗОВАНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ. Тасмні туртки в Галичині та Буковині	230
З ВІДВІДИН ГОЛОВИ СУМ ПО ОСЕРЕДКАХ АМЕРИКИ	232

МІЖНАРОДНИКИ

І.КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ : ДРУЖИННИКИ СУМ І ЗОВНІШНЬО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	233
--	-----

ФІЗКУЛЬТУРНИКИ

Проф.Р.ДРАГАН : ВТОМА І ВІДПОЧИНОК	236
--	-----

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО В СВІТІ

Я.РОЖКА : ЗА ЯСНІСТЬ СТУДЕНТСЬКИХ ПОЗИЦІЙ	239
---	-----

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

240

«АВАНГАРД»

- ЦЕ СОВІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ!
- ЦЕ ІДЕЙНЕ ГОРІННЯ УКРАЇНИ!
- ЦЕ ТРИБУНА МОЛОДИХ!
- ЦЕ ЗБРОЯ В БОРОТЬБІ ЗА ПРАВА
ЛЮДИНИ І ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ!

ПОШИРЮЙТЕ «АВАНГАРД»!

БУДЬТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКАМИ А НЕ
ПІСЛЯПЛАТНИКАМИ!

